

Enni-Lotta Hietava, Jenna Helin

"No jos saa ite tehdä jotain mitä haluaa, ettei kukaan káske mitä tekee"

-Lasten ajatuksia leikistä, leikkikavereista ja aikuisen roolista esi-
opetuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

Syksy 2013

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Enni-Lotta Hietava, Jenna Helin "No jos saa ite tehdä jotain mitä haluaa, ettei kukaan käske mitä tekee" Lasten ajatuksia leikistä, leikkikavereista ja aikuisen roolista esiopetuksessa 44 sivua + 2 liitettä Syksy 2013
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Lehtori Sylvia Tast, Lehtori Jukka Törnroos
<p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuoda esille lasten ajatuksia leikistä esiopetuksessa. Halusimme myös selvittää lasten ajatuksia leikkikavereista sekä aikuisen roolista leikissä. Työmme teoreettisena viitekehyksenä on leikin teoria sekä esiopetussuunnitelma. Työelämän yhteistyökumppanina toimi Turussa sijaitseva päiväkoti Lastentalo Mukulax.</p> <p>Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Keräsimme aineiston haastatteleamalla ja saduttamalla neljää esiopetusikäistä lasta. Haastattelu on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Haastatteluissa käytimme apuna valokuvia, jotka olimme ottaneet aikaisemmasta leikkitalanteesta. Myös sadutus pohjautui valokuvaan aikaisemmasta leikkitalanteesta. Tulokset analysoimme teemoittelun avulla.</p> <p>Tuloksista kävi ilmi, että lasten mielestä leikki ja ruoka ovat päiväkodissa kivointa. Kivaksi leikiksi lapset kertoivat sellaisen, jossa saavat itse päättää. Kiva leikkikaveri on reilu, ottaa toiset mukaan eikä määräile. Huono leikkikaveri lasten mielestä taas on itsekäs ja määräilevä. Vastauksista tuli esille selvästi myös se, että aikuisen puuttumista leikkiin riitatilanteissa tarvitaan. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että aikuisen osallistuminen leikkiin on kiva asia, mutta sitä ei tapahdu usein.</p> <p>Johtopäätöksemme on, että vapaus valita leikki ja sen sisältö ovat lapsille tärkeitä. Lapset myös arvostavat, kun aikuinen tulee mukaan leikkimään. Aikuisen tulisi siis varhaiskasvatuksessa tukea vapaata ja omaehtoista leikkiä sekä pyrkiä löytämään aikaa osallistua lasten leikkiin.</p>	
Avainsanat	esiopetus, leikki, päiväkoti

Authors Title Number of Pages Date	Jenna Helin and Enni-Lotta Hietava Children's Thoughts on Play and Adults' Roles in preschool Education 44 pages + 2 appendices Fall 2013
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Sylvia Tast, Senior Lecturer Jukka Törnroos, Senior Lecturer
<p>The purpose of this thesis was to present children's thoughts on play in preschool education. Furthermore, the objective was to examine children's thoughts on playmates and roles of adults in play. The theoretical framework of our thesis was the theory of play and the syllabus of preschool education. Our working life partner was a kindergarten called Children's House Mukulax in Turku.</p> <p>Our thesis was a qualitative study. The data used in this study was collected by interviewing and story-crafting four preschool aged children. The interview was semi-structured and thematized. In the interviews we used photographs that were taken in a previous play situation. Story-crafting also based on a similar photograph. The gathered data was analyzed thematically.</p> <p>The results showed that children's favorites in this kindergarten were play and food. Children said that a nice play was a play where they could decide on the play. A nice playmate was fair, took others along and did not boss around. On the contrary, a bad playmate was selfish and bossy. The answers also showed clearly that the intervention of an adult was needed in conflict situations. The interviewees were unanimous that adult participation in play was a nice thing but it did not often happen.</p> <p>In conclusion, we found out that the important things for children are the freedom of choosing the play and the content of the play. Children also value when an adult takes part in play. Accordingly, adults should support children to play freely and spontaneously as well as to find time to participate in children's play.</p>	
Keywords	preschool education, play, kindergarten

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Leikki	2
2.1	Leikin fysiologinen näkökulma	3
2.2	Leikin peruskategoriat	3
2.2.1	Agon- kilpailu	4
2.2.2	Alea- sattuma	4
2.2.3	Mimicry- kuvittelu	4
2.2.4	Ilinx-huimaus	5
2.3	Vapaa leikki	5
2.4	Lapsilähtöisyys	6
2.5	Aikuisen rooli	7
3	Esiopetus	9
3.1	Esiopetuksen lähtökohdat	9
3.2	Esiopetusikäinen lapsi	11
3.3	Esiopetus ja leikki	12
3.4	Esiopetus Lastentalo Mukulaxissa	13
3.5	Sosiaalinen kompetenssi	13
4	Tutkimusasetelma ja toteutus	16
4.1	Laadullinen tutkimus	16
4.2	Aineistonhankintamenetelmät	16
4.2.1	Lapsi haastateltavana	19
4.2.2	Sadutus	21
4.3	Aineiston analyysi	22
5	Luotettavuus ja eettinen tarkastelu	24
6	Tulokset	28
6.1	Kaverit	28
6.2	Leikki	29
6.3	Aikuisen rooli	30
6.4	Päiväkoti	32
6.5	Sadutus	32
7	Johtopäätökset	34

8 Pohdinta **39**

Lähteet **42**

Liitteet

Liite 1. Lupalomake vanhemmille

Liite 2. Haastattelurunko

1 Johdanto

Lapsi on leikkimisen sankari. Leikki on kaikkialla lapsen mukana ja se on samalla kertaa sekä totta että kuvittelua. Leikissä nauretaan, ratkotaan ongelmia, keskustellaan, surraan, rangaistaan, jännitetään ja iloitaan. Leikissä voi tapahtua melkein mitä tahansa. Lapset painottavat leikkimisessä tärkeäksi asiaksi hauskuuden, mutta myös yhteisen tekemisen. (Karlsson 2003:17-21.)

Opinnäytetyömme tärkein tavoite on tuoda esille lasten ajatuksia leikistä esiopetuksessa. Haluamme selvittää, millainen on lapsen mielestä kiva leikki ja kiva leikkikaveri sekä saada selville lasten ajatuksia aikuisen roolista leikissä. Hankimme opinnäytetyömme aineiston haastattelemalla sekä saduttamalla lapsia. Sadutus on menetelmä, jonka avulla voi omia ajatuksiaan muokata tarinaksi. Sadutuksessa lapsi kertoo tarinan, jonka aikuinen kirjoittaa tarkasti ylös. (Karlsson 2005: 10.) Pohdimme opinnäytetyössämme lasten ajatusten kautta millainen on hyvä leikki ja miten voisimme varhaiskasvatuksessa tukea lapselle mieluisaa leikkiä. Tarkastelemme aihetta lapsen näkökulmasta, joten lapsilähtöisyys on vahvasti läsnä opinnäytetyössämme.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusmenetelminä käytimme haastattelua ja sadutusta. Haastattelu pohjautui sekä valokuviin leikkitalanteesta että laatimiimme kysymyksiin. Sadutus pohjautui yhteen valokuvaan samasta leikkitalanteesta.

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimii Turussa sijaitseva yksityinen päiväkot Lastentalo Mukulax. Opinnäytetyömme kohderyhmänä ovat esiopetusikäiset lapset. Haastattelimme ja sadutimme neljää lasta kahdentoista lapsen esiopetusryhmästä. Valokuvaamiimme leikkitalanteisiin osallistui haastateltujen lasten lisäksi myös kaksi muuta saman esiopetusryhmän lasta.

2 Leikki

Leikki on moniulotteista ja sen vuoksi sitä onkin vaikea määritellä ja kuvata yksiselitteisesti. Se näyttää erilaiselta eri puolilta tarkasteltuna. Leikki voi olla aikuiselle opetuksen sekä kasvatuksen väline, kun taas lapset elävät leikissä omaa lapsuuttaan, oppivat uutta ja syventävät ymmärrystään. (Karlsson 2005: 20.)

Gunilla Lindqvist (1998) kirjoittaa leikin merkityksestä kirjassaan *Leikin mahdollisuudet*. Hän mainitsee Vygotskin (1981) leikkiteorian, jonka mukaan leikki on luovaa ja pedagogista toimintaa. Lapsen tietoisuus maailmasta sekä ajatus, tahto ja tunne rakentuvat parhaiten leikin avulla. (Lindqvist 1998: 66-68.) Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (2008) on taas kuvannut leikkiä luovuuden äidiksi ja keinoksi asennoitua ja elää. (Sinkkonen 2008: 223.) Hän kirjoittaa, että lapsella on herkkyys leikkiin syntymästä alkaen. Ilman perustarpeiden tyydyttymistä lapsi ei kuitenkaan kykene leikkimään. Turva, ruoka ja riittävä uni takaavat lapselle mahdollisuuden ottaa aikuiselta vastaan aloitteen, joka synnyttää leikin. (Sinkkonen 2008: 217.)

Väitöskirjassaan *Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä: Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos* (1999) Marjatta Kalliala käsittelee leikin tunnusmerkkejä. Kyseisessä teoksessa Roger Caillois (1952) on määritellyt leikin vapaaehtoiseksi, erilliseksi, ennalta arvaamattomaksi, tuottamattomaksi sekä säännönmukaiseksi ja fiktiiviseksi. (Kalliala 1999: 36.) Mielestämme leikissä onkin monia erilaisia elementtejä ja niissä tapahtuva toiminta on moniulotteista. Cailloisin mukaan yksittäisessä leikissä kuitenkin yleensä joko noudatetaan sääntöjä tai leikki on mielikuvitukseen perustuvaa. Kun fiktiivisessä leikissä ollaan leikisti, niin sääntöleikissä ollaan ilman leikkiä ja vakavissaan. (Kalliala 1999: 39-40.)

Haapaniemi-Maula (1996) toteaa, että leikki vaatii arvostusta eikä sitä voida nähdä merkityksettömänä puuhasteluna. Lapsi, joka on saanut leikkiä ja sitä on arvostettu, on innovatiivinen, utelias ja iloinen. (Haapaniemi-Maula 1996: 69.) Timo Jantunen (1996) kirjoittaa, että leikki on enemmän laadullista kuin määrällistä työskentelyä. Leikin kautta lapsi tunnustelee ympäröivän maailman olemusta ja on näin vuorovaikutuksessa sen kanssa. Leikki saa aikaan perustan taidolle kuvitella, eläytyä ja asettua toisen ihmisen asemaan. (Jantunen 1996: 11-12.)

Paha ja ruma kuuluvat myös lapsen leikkiin. Lasten leikissä saattaa olla sotaa, kärsimystä ja kuolemaa. Leikissä, jossa hyvä ja paha taistelevat, on omat sääntönsä, mutta usein niissä kuitenkin paha häviää. Kaikilla ihmisillä on myös rumia ja pahoja tunteita. Leikkiessään pahaa lapsi voi kokeilla pahuuttaan turvallisesti. Lapsi oppii myös tunnistamaan ja nimeämään negatiivisia tunteitaan. Vaaraleikit ovat myös osa lasten leikkiä. Vaaran leikkimisessä lapsi kokeilee rajojaan sekä tunnustelee miltä pelkääminen ja jännitys tuntuvat. (Vehkalahti – Urho 2013: 115-116, 121.)

2.1 Leikin fysiologinen näkökulma

Lapsen leikillä on suuri merkitys hänen kehityksessään ja kasvussaan, eikä sitä voida vähätellä. Matti Bergström (1996) kirjoittaa, että leikin ja lapsen kehityksen välisestä yhteydestä ollaan eri mieltä. Hän toteaa leikin syvimmän merkityksen olevan opettaa lapselle toimivat mallit ympäröivässä maailmassa toimimiseen. Aivojen limbinen järjestelmä eli aivojen neurofysiologinen ”Minä” ohjaa ihmisen asennoitumisen erilaisiin asioihin ja tapahtumiin joko positiivisesti tai negatiivisesti. Lapsen leikissä näkyy aivojen ”Minän” vuorottelu kaaoksen ja järjestyksen välillä mielikuvituksen rikkautena ja verrattomuutena. Usein leikki on kuin pieni näytelmä, joka etenee mutkien kautta onnelliseen loppuratkaisuun. Jotta lapsen Minä pääsee kehittymään vahvaksi ja kykeneväiseksi toimimaan järjestyksen ja kaaoksen keskellä, tulee lapsen antaa leikkiä. Jos aikuinen puuttuu liiaksi lapsen leikkiin ja toteuttaa omia kasvatuksellisia ideoitaan, ei lapselle jää tilaa tai aikaa kehittyä omassa tahdissaan. (Bergström 1996: 55-64.)

2.2 Leikin peruskategoriat

Kalliala (1999) tuo kirjassaan Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä esiin Caillois’n leikin luokituksen. Nämä neljä peruskategoriaa ovat agon, alea, mimicry ja ilinx. Termit tulevat kreikan ja latinan kielistä ja niillä tavoitellaan mahdollisimman kokonaisvaltaista leikin luokittelua. (Kalliala 1999: 40.) Toki tämäkään luokittelu ei kata kaikkia leikin tyyppejä, mutta halusimme esitellä sen työssämme ja tuoda sitä kautta esiin leikin monimuotoisuutta. Se on myös mielestämme hyvä esimerkki yhdestä leikin luokittelusta. Pyrimme johtopäätöksissämme pohtimaan näiden neljän kategorian esiintymistä aineistossamme.

2.2.1 Agon- kilpailu

Agon tarkoittaa kilpailua, jossa kaikille osallistujille on luotu tasavertaiset mahdollisuudet. Lähtökohtana on reilu peli, jonka voittaja saa arvostusta. Lapset kilpailevat mitä erilaisimmissa asioissa, joista Kalliala (1999) mainitsee esimerkiksi auringon katsomisen silmiä räpäyttämättä tai kutituksen kestäminen. (Kalliala 1999: 42.)

2.2.2 Alea- sattuma

Alea on agonin vastakohta, sillä siinä määrää tuuri. Viehätyks pohjautuu sattumanvaraisuudelle, jossa osallistujien ominaisuuksilla, taidoilla ja tiedoilla ei ole väliä. Esimerkkinä alea-peleistä ovat esimerkiksi ruletti, noppapelit ja lotto. Alea –leikit ovat yleensä mieluisampia aikuisille kuin lapsille. Toimiminen on lapsille usein leikissä tärkeintä, eivätkä he ymmärrä samalla tavalla alea-pelien viehätystä. Aikuisille alea-pelit tuovat jännitystä, sillä raha on usein niissä mukana. Alealle ja agonille yhteistä on pyrkimys korvata elämän epävarmuus hetkellisesti hallittavalla tilanteella, pelillä, jossa joko tuuri tai taidot merkitsevät. (Kalliala 1999: 42-43.)

2.2.3 Mimicry- kuvittelu

Mimicry-termillä tarkoitetaan kuvitteluleikkiä, jossa sukelletaan fiktiiviseen maailmaan jossain roolissa. Kuvitteluleikki on sosiaalistavan jäljittelyn harjoittelua, sillä roolit ovat jäljittelyä ja suhde ympäristöön kuvittelua. Kuvitteluleikissä kielelliset vuorovaikutustaidot kehittyvät ja puhetta syntyy niin leikistä, leikissä kuin leikin ulkopuolella. Aikuisten elämässä mimicry esiintyy esimerkiksi naamiaisissa ja roolipeleissä. Mimicryn viehätyks on vapaudessa olla joku muu. Mimicryn ja agonin voi liittää toisiinsa pohtiessa esimerkiksi urheilukilpailua asuineen ja avajaisineen. Urheilukilpailu on usein kuin näytelmä, jonka käännekohdat kiinnostavat katsojia. (Kalliala 1999: 43-45.) Mimicry-teema liittyy olennaisesti opinnäytetyöhömme, sillä valokuvaamamme leikkitalanne oli mielikuvittellista ja rooleihin perustuvaa leikkiä. Lapset leikkivät kauppaleikkiä, jonka yhteyteen syntyi myös kotileikki.

2.2.4 Ilinx-huimaus

Ilinx-leikeissä pyritään huimaukseen, jossa aistien luotettavuus järkkyy ja tuloksena on nautinto. Hyvänä esimerkkinä voidaan käyttää lapsen pyörimistä ympäri. Tätä huimauksen tunnetta lapsi hakee niin jaloilla pyörien, kierien kuin keinussakin. Huimaus voi olla fyysisen lisäksi psyykkistäkin. Tällaista psyykkistä huimausta voi esiintyä esimerkiksi rajoja rikkovissa loruissa, joissa pilkataan aikuisia ja auktoriteetteja. Aikuisten ilinx-leikkeihin voidaan laskea vaikka extreme-lajit ja huvipuistolaitteet. (Kalliala 1999: 45-47.)

2.3 Vapaa leikki

Vapaa leikki -käsite voidaan liittää saksalaiseen pedagogiin Friedrich Fröbeliin (1782-1852), joka perusti vuonna 1840 päiväkotien edeltäjän, ns. leikki- ja askartelulaitoksen. Pedagogiikassa, jota Fröbel edusti, leikki on ensisijaisessa asemassa. Leikki tuottaa hyvää mieltä ja iloa lapselle ja se onkin lapselle luontainen tapa ilmaista itseään. Päiväkodissa vapaalle leikille on oma paikkansa, ellei aikuinen estä sen toteutumista. (Lindqvist 1998: 47.) Vapaa leikki -käsitteen rinnalla puhumme myös lapsen omaehtoisesta leikistä. Tarkoitamme näillä käsitteillä samaa asiaa.

Opinnäytetyötä tehdessämme huomasimme vapaan leikin määrittelyn olevan vaikeaa. Tässä luvussa esiin tuomamme määrittelyt ja ajatukset luovat kuitenkin mielestämme hyvin pohjaa omille pohdinnoillemme vapaasta leikistä ja sen toteutumisesta päiväkodissa tapahtuvassa esiopetuksessa. Ajattelemme, että aikuisella on suuri rooli vapaan ja erityisesti pitkäkestoisten leikkien synnyssä.

Kirjassa *Leikki on totta! Näkökulmia vapaan leikin tukemiseen* (2013) Vehkalahti ja Urho pohtivat vapaan leikin olemusta. He viittaavat pedagogi ja draamaleikin tutkija Gunilla Lindqvistiin, jonka mielestä aikuisella on lupa vaikuttaa lasten leikkiin. Hänen mukaansa aikuinen voi auttaa lapsia luomaan omia pitkäkestoisia leikkejä. Vehkalahti ja Urho (2013) nostavat esiin myös ajatuksen siitä, ettei aikuisen tule puuttua vapaaseen leikkiin. Tilaa ja aikaa vain leikkimiselle on päiväkodissakin aina vain vähemmän, sillä suunnitelmien toteuttaminen sekä tavoitteiden ja taitojen saavuttaminen vievät paljon aikaa. Lapsen omaehtoinen leikki on henkisen kehityksen kannalta tärkeää.

Leikki opettaa taitoja, jotka ovat tärkeitä myös aikuisena. Leikin kautta lapsi myös käsittelee häntä ympäröivää maailmaa. (Vehkalahti – Urho 2013: 8-9, 11.)

Aikuinen voi tukea lasten omaehtoista leikkiä. Hyvien olosuhteiden luomisen ja mahdollistamisen lisäksi aikuinen voi myös harjoitella yhdessä lasten kanssa leikkitaitoja, kuten yhteistyökykyä, neuvottelutaitoa sekä mielikuvitusta. Näiden taitojen oppiminen tukee lasten keskinäistä leikkiä. Myös erilaisten virikkeiden ja ideoiden tarjoaminen lapsille auttaa uusien leikkien synnyssä. Aikuinen voi tukea lapsen leikkiä myös itse leikkimällä. Aikuisen osallistuminen leikkiin leikkijänä tai leikinjohtajana innostaa leikkimään sekä kasvattaa leikin arvostusta. (Vehkalahti – Urho 2013:12.)

2.4 Lapsilähtöisyys

Marjatta Kalliala (2012) kirjoittaa lapsilähtöisyydestä varhaiskasvatuksessa. Hänen mielestään on tärkeää pystyä yhdistämään aikuisjohtoisuus sellaiseen lapsilähtöiseen toimintaan, jossa korostuu lapsen mahdollisuus olla osallisena vaikuttamassa asioihinsa. Aikuinen ei voi olla käyttämättä valtaa, sillä aikuisen ja lapsen välinen suhde on epätasainen. Kallialan (2012) mukaan onnistuneen kasvatuksen sääntö on mutkaton ja todellinen vastavuoroinen ja keskinäinen vaikutus, joka rakentuu lapsen ja aikuisen välille. Sen voi turmella perin pohjin peittelemällä käytettyä valtaa ja olemalla näin epäjohtonmukainen ja epärehellinen. (Kalliala 2012: 47-48.)

Lapsilähtöisyyden määritelmä riippuu varmasti määrittelijästä ja siitä, missä yhteydessä lapsilähtöisyydestä puhutaan. Timo Jantunen (1996) kirjoittaa, että lapsilähtöisyyden määritelmään vaikuttaa se, miten näemme lapsen kehityksen ja mille kyvyille annamme arvoa. Jos pidämme lasta tietämättömänä ja taitamattomana ja häntä verrataan aikuiseen, emme näe lasta lapsena vaan kehittyvänä aikuisena. Mutta kun annamme lapsen kasvaa ilman, että arvioimme sitä aikuisuuden kautta ja tietomäärän perusteella, voimme kunnioittaa lapsuutta ja leikkiä. (Jantunen 1996: 11-12).

Omassa opinnäytetyössämme näemme lapsilähtöisyyden toteutuvan siinä, että hankimme aineiston lapsilta ja pyrimme tuomaan heidän ajatuksiaan leikistä julki. Lapsilähtöisyyttä pyrimme ajattelemaan myös haastattelua suunnitellessamme. Raija Lautela (2011) määrittelee lapsilähtöisyyden esiopetuksessa juuri esiopetusikäisen lapsen ke-

hityksen tukemista ja siihen vastaamista. Hän painottaa myös aikuisen taitoa kohdata lapsi ja ymmärtää hänen tarpeensa. (Lautela 2011: 31.)

2.5 Aikuisen rooli

Jari Sinkkonen (2008) korostaa leikin merkitystä symbolifunktion kehityksessä. Hän kuitenkin nostaa esiin aikuisen ratkaisevan merkityksen leikin synnyssä. Aikuisen tulee antaa tila ja aika leikille sekä antaa sille alkusysäys. Tästä esimerkkinä vauvan kanssa tehtävät hassuttelut ja piiloleikit esimerkiksi peiton taakse, joiden kautta lapsi alkaa ymmärtää leikin luonteen. (Sinkkonen 2008: 225.)

Aikuinen voi leikkiä lasten kanssa ja näin mahdollistaa leikin ja innostaa siihen. Aikuinen voi myös luoda olosuhteet, tilan ja välineet lasten leikille ja olla läsnä turvana ja apuna lapsille tarpeen vaatiessa. Leikki kulkee aina lapsen mukana ja on osa lasta. Jokainen lapsi leikkii, eikä leikkimistä voi koskaan estää kokonaan. Monesti aikuinen ei arvosta tarpeeksi lasten leikkiä ja tarkastelee sitä ainoastaan omasta näkökulmastaan tavoitteellisena toimintana. Ympäristöllä on suuri rooli lapsen leikin mahdollistajana. Vaikka leikki on lapsessa olemassa, voi ympäristö latistaa innokkuuden leikkiä. Aikuisen tulisikin huolehtia ajan ja tilan antamisesta lapsen leikille. (Karlsson 2003: 19-22.)

Marjatta Kalliala (1999) nostaa esille kysymyksen siitä, milloin aikuisen tulisi tietää mitä lapset leikkivät. Hän pohtii myös sitä, milloin lapsen leikkiin tulisi puuttua ja milloin ei. Herkkyys ja sensitiivisyys lasten leikkiä kohtaan nousevat tärkeiksi asioiksi mietittäessä aikuisen roolia. Kun aikuinen pyrkii tunnistamaan lapsen leikin todellisen luonteen, hän kykenee paremmin määrittelemään roolinsa. Sensitiivisyys käsittää myös halun ja kyvyn kuunnella lasta. Aikuisen tulisi tutustua lapsen maailmaan ja häntä kiinnostaviin asioihin ymmärtääkseen leikin tarkoituksen. Havainnoimalla lasta ja tämän leikkiä aikuinen tekee johtopäätöksiä ja pyrkii ymmärtämään mistä leikissä on kyse. Basil Bernstein kritisoi erityisesti vapaan leikin havainnointia. Hänen mielestään leikki ei ole enää vapaata, jos aikuinen havainnoi sitä jatkuvasti tehden siitä omia johtopäätöksiä. (Kalliala 1999: 234-235.)

Lasten leikissä aikuinen usein kokee roolikseen olla ohjaaja, avustaja sekä ongelmien ja erimielisyyksien ratkoja. Aikuinen voi kuitenkin osallistua lasten leikkiin ja olla yksi leikkijöistä. Aikuisen ei tarvitse määrätä leikin kulkua tai hallita sitä ollakseen osallinen

leikkiin. Hän voi heittäytyä leikkiin ja osallistua siihen yhtenä leikkijänä. Vaikka aikuinen osallistuisikin lasten leikkiin, on leikkiessä lapsi kuitenkin asiantuntija sekä johtaja. Aina aikuinen ei kuitenkaan voi puuttua ja osallistua lasten leikkiin. Kirjassa *Leikki on totta!* näkökulmia vapaan leikin tukemiseen Vehkalahti ja Urho (2013) kirjoittavat salaisesta leikistä, joka kuuluu vain lapselle. Tällaiseen leikkiin aikuisen ei ole hyvä puuttua ja eikä ohjata sitä. Lapsi tarvitsee myös yksityisyyttä, mutta se mahdollistuu huonosti päiväkodin arjessa esimerkiksi turvallisuusvaatimusten vuoksi. Päiväkodissa lapsi ei voi piiloutua, sillä aikuisen tulee nähdä hänet koko ajan. (Vehkalahti – Urho 2013: 9, 102-103, 110-111.)

Vaikka lapsilähtöisyyttä pidetäänkin tärkeänä, on aikuisen ja lapsen välisen suhteen epäsymmetrisyys tunnistettava. Aikuinen käyttää väistämättä valtaa, mutta jos hän yrittää pidättäytyä avoimesta vallan käytöstä, käyttää hän valtaa peitetysti. Peitetty vallan käyttö estää aidon ja suoran vuorovaikutuksen. Kirjassa *Lapsuus hoidossa? Aikuisien päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa* (2012) Kalliala kirjoittaa kasvatustieteilijä Tapio Puolimatkan (1999) määrittelemästä nimettömän auktoriteetin käyttämisestä. Siinä aikuinen vetoaa lapsen tahtoon olla samanlainen kuin toiset eikä kiellä selkeästi. Vastakohtana tälle on avoin auktoriteetti, joka tekee säännöt selkeäksi. Tällainen avoin vallankäyttö ei estä luottamuksellisen suhteen kehittymistä lapsen ja kasvattajan välillä. Valtaa on käytettävä, mutta sen tulee toteutua lasten parhaaksi. Avointa auktoriteettia käyttävä aikuinen voi olla lämmin, aktiivinen sekä oikeudenmukainen. (Kalliala 2012: 48-50.)

3 Esiopetus

Koska opinnäytetyömme kohderyhmän lapset ovat esiopetusikäisiä, käsittelemme tässä luvussa esiopetusta, siihen liittyviä lakeja ja esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Pohdimme leikin merkitystä esiopetuksessa ja esittelemme työelämätahomme esiopetussuunnitelmaa. Käymme myös läpi esiopetusikäisen lapsen kehitystä ja sosiaalista kompetenssia. Opinnäytetyömme esiopetusikäisistä lapsista osa on jo täyttänyt seitsemän vuotta ja osa täyttää seitsemän vuotta kuluvan vuoden aikana.

3.1 Esiopetuksen lähtökohdat

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2010) määritellään esiopetuksen tehtävä, toteuttaminen, sisällöt ja tavoitteet.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen (Opetushallitus 2010: 6).

Esiopetuksen tulisi vahvistaa ja tukea lapsen itsetuntoa positiivisten oppimiskokemusten kautta ja antaa mahdollisuuksia vuorovaikutukseen monipuolisesti. Tasavertaisuus, yksilölliset tarpeet, moniammatillisuus ja yhteistyö huoltajien kanssa ovat tärkeitä tekijöitä esiopetuksen toteutuksessa. Opinnäytetyömme aiheen kannalta keskeinen asia on, että esiopetuksessakin leikin kautta oppiminen on olennaista. Ilon ja innostuksen ylläpitäminen oppimisprosessissa saa lapsen toimimaan rohkeasti ja käyttämään luovuutta uusien haasteiden edessä. (Opetushallitus 2010: 7.)

Esiopetuksen oppimisympäristö on fyysinen, sosiaalinen, psyykinen, kognitiivinen ja emotionaalinen ympäristö, jossa opetus toteutetaan. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppimisympäristössä tärkeää on lapsen ja aikuisen, mutta myös lasten keskinäinen vuorovaikutus. Kun oppimisympäristö innostaa oppimaan, tekemään ja tutkimaan, se on hyvä oppimisympäristö. Sen tulee tarjota tilaa leikille ja omille ideoille. Esiin nousevat myös kielellisen kehityksen sekä terveellisen ja turvallisen kasvun tukeminen. (Opetushallitus 2010: 10-11.)

Päivähoitolaissa määritellään, että päivähoidon tehtävä on edistää lapsen sosiaalista, fyysistä ja emotionaalista kehitystä lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaan. Päivähoidon tulee myös olla lapsen eettistä, älyllistä, uskonnollista ja esteettistä kasvatusta tukevaa. Päivähoitossa toteutuva esiopetus noudattaa päivähoitolakia ja siinä toteutetaan samoja tehtäviä. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973.) Esiopetus, joka toteutetaan peruskoulussa noudattaa peruskoululakia. Peruskoululaki määrittää, että järjestetyn opetuksen tulee edistää tervettä kehitystä ja kasvua lapsen ikäkauden ja edellytysten mukaan. Lisäksi samassa laissa säädetään, että kunta on velvollinen järjestämään esiopetus oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna. (Peruskoululaki 628/1998.) Riippumatta siitä, toteutetaanko esiopetus päivähoitossa vai peruskoulussa, sen tulee noudattaa Opetushallituksen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita. (Opetushallitus 2010: 9.)

Leena Lummelahdi (1995) kirjoittaa kirjassaan Lapsikeskeinen esiopetus esiopetuksen olevan lapsen kehityksen viemistä eteenpäin sekä oppimisen tukemista. Esiopetuksessa toteutetaan kasvatuksen keskeisiä tehtäviä, joita ovat sosiaalistuminen ja yksilöllistäminen. Lummelahdi (1995) korostaa ryhmän merkitystä, sillä sosiaaliset tilanteet kehittävät lapsen kokonaispersoonallisuutta. Hän muistuttaa kuitenkin yksilön merkitystä, joka on lapsikeskeisen esiopetuksen lähtökohta. Jokaisella lapsella on oikeus hänelle sopivaan esioppimiseen. (Lummelahti 1995: 13-17.)

Pentti Hakkarainen (2002) kirjoittaa esiopetuksen olevan valmentamista myöhemmää oppimista varten. Hän nostaa esiin kuitenkin ristiriidan elinikäisen oppimisen ja kouluvalmiuksien kesken. Esiopetusta ei tulisi hänen mukaan nähdä vain harjoitteluna ensimmäiselle luokalle peruskouluun vaan yleisten valmiuksien opetteluna. Hakkarainen mainitsee, että esiopetuksen vaikutus on kauaskantoinen ja se alkaa jo päivähoiton ensimmäisinä vuosina. Ennen kahdeksaa ikävuotta opitaan hahmottamista ja perusteita mm. kielestä, joten kaikki ennen kouluikää tapahtuva kasvatusta voidaan nähdä esiopetuksena. Älyllinen, emotionaalinen ja sosiaalinen valmius ovat niitä osa-alueita, joita tarkastellaan kouluun mentäessä. Näiden kolmen rinnalle voidaan kuitenkin nostaa myös motivaatio. Kouluun siirtyvällä lapsella tiedonhankinnan ja sosiaalisen kanssakäymisen motiivit ovat tärkeässä asemassa. Koululaisen sisäisestä positiosta puhuttaessa tarkoitetaan ennalta osaamattomien tiedon ja vuorovaikutuksen tarpeiden kokonaisuutta. (Hakkarainen 2002: 66-68.)

Lapsilähtöisyyden ja osallisuuden toteutuminen esiopetuksessa määrittyy jo sen suunnitelman perusteissa. Esiopetuksen tulisi tukea ja myötävaikuttaa kanssakäymistä, yhteistyötä, vastuunottamista ja osallisuutta. Pääpaino on lasten vaikuttamismahdollisuuksissa suhteessa toimintaan ja ympäristöönsä. Osallisuus on keino tukea lapsen kasvua vastuuntuntoiseksi yhteiskunnan jäseneksi. (Opetushallitus 2010: 10.)

3.2 Esiopetusikäinen lapsi

Esiopetusikäinen eli kuusi - seitsemänvuotias lapsi elää kovaa kasvukautta niin psyykkisesti kuin fyysisestikin. Hän saattaa ikään kuin taantua taidoissaan ja vaikuttaa joskus kömpelöltä. Myös tunnetilat voivat heilahdella entistä rajummin ja lapsi saattaa väsähtää herkästi. Liikunta on esiopetusikäiselle lapselle tärkeää ja erilaiset liikuntaleikit ja pelit kiehtovat. Myös erilaiset mielikuvitusleikit ja roolileikit ovat tykättyjä, mutta ne ovat saaneet lisää totuus pohjaa kuin pienempänä lapsena leikityt samaiset leikit. Esiopetusikäisen kiinnostuksen kohteena on usein myös jo lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen. Myös satujen kertominen, lukeminen ja kuunteleminen ovat mieluisaa puuhaa. Kaverit ovat tärkeitä ja oman itsen vertaaminen muihin kasvaa. Vertailu, kilpaileminen ja halu olla samanlainen muiden kanssa kuuluvat esiopetusiässä olevan lapsen elämään. (Kahri 2005: 34-39.) Opinnäytetyössämme roolileikki on keskeisessä osassa ja se näkyi olevan työhömmö osallistuvassa esiopetusryhmässä mieluisin leikki.

Raija Lautela (2011) kirjoittaa kirjassa *Lapsilähtöinen esiopetus* että esiopetusiässä pienen lapsen avoimuus häviää. Tunteet ovat voimakkaampia, joka kertoo lapsen persoonallisen tunne-elämän synnystä. Lapsi kokeilee jonkin verran rajojaan ja kritisoi aikuista. Omaehtoinen leikki on esiopetusikäiselle tärkeää, sillä mielikuvitus tarvitsee tilaa ja aikaa kehittyäkseen kohti abstraktia ajattelua. Tahdon kehitys on herkkyyysvaiheessa, joten tapahtumilla on merkitystä tulevaisuudessa. Herkkyyyskaudella lapsella on parhain mahdollinen aika oppia kyseinen taito ja hänellä on tuolloin vahva halu sekä innostus asiaa kohtaan. Itseluottamus rakentuu onnistumisten ja omin voimin hankittujen taitojen perustalle. (Lautela 2011: 31-33.)

3.3 Esiopetus ja leikki

Pentti Hakkarainen (2002) pohtii kirjassaan Kehittävä esiopetus ja oppiminen kehitystä esiopetuksen haasteena. Hän nostaa lapsen minäkeskeisyyden muutoksen tärkeäksi osaksi kehitystä. Siinä lapsi tiedostaa itsensä toimijana, mutta ymmärtää eron itsensä ja ympäristön välillä. Muutoksen edellytys on, että lapsi pystyy muuttamaan teot mielikuviksi. Hakkarainen kirjoittaa, että Meadin (1934) mukaan irtautuminen minäkeskeisyydestä liittyy vahvasti kehittymiseen leikissä. Roolileikin alkuvaiheessa lapsi alkaa hahmottaa toisten näkemyksiä itsestään. Myöhemmässä vaiheessa lapsi osaa jo valita roolinsa muiden leikkijöiden rooleja silmällä pitäen ja lopuksi hän jo pohtii roolien totuusperää ja toimii sen mukaan. (Hakkarainen 2002: 35-37.)

Vaikka leikin merkitystä korostetaan Esiopetuksen perusteet (2010) asiakirjassa, ei sen rooli esiopetuksessa ole selkeä. Hakkaraisen (2002) mukaan esiopetukselle määritellyt sisältöjä ei aina sisällytetä leikkiin, jolloin leikkipedagogiikka ei toteudu niin kuin olisi tarkoitettu. Ajatuksena on, että sisällöt tukisivat leikkiä eikä päinvastoin. Gunilla Lindqvist (1997) on kehittänyt leikkipedagogista työskentelytapaa, jossa iso merkitys on aikuisen ja lapsen välisellä leikillä. Opinnäytetyössämme käsittelemme lasten omaehtoista leikkiä, jonka sijaan Lindqvist korostaa esiopetuksessa juuri aikuisen ja lapsen välistä leikkiä. Perusajatuksena kummassakin on kuitenkin leikin kautta oppiminen, omaksuminen ja asioiden tarkastelu. Hakkarainen (2002) muistuttaa, että leikin aikaansaamat vaikutukset ilmenevät muulla kuin erillisten taitojen tasolla. Siksi leikkikeskeinen työskentely asettaa haasteita esimerkiksi laatua mitattaessa. Mittaus perustuu usein oppimistuloksiin, johon leikin kautta opitut asiat eivät välttämättä vastaa. Uusien merkitysten ymmärtäminen, kokeileminen ja aikaansaaminen ovat leikin kautta tapahtuvan oppimisen tuloksia. Leikkiä ei tulisi nähdä vain oppimisen menetelmänä vaan pikemminkin edellytyksenä sille. (Hakkarainen 2002: 109-111.)

Lautelan (2011) mukaan lapsen leikkiminen on täysipainoista omaehtoista oppimista. Aikuisen tulisi ottaa huomioon jokaisen lapsen yksilöllinen kehityskaari ja pyrkiä työskentelyyn sitä arvostaen. Esiopetusikäisten lasten kesken esiintyy eroja keskittymiskyvyssä, impulsiivisuudessa ja kyvyssä ottaa vastaan sanallista opetusta. Niin pitkään kun lapselle näyttää olevan tärkeintä leikkiä ja arki on toiminnallista, on tämä kehitysvaihe kesken. (Lautela 2011: 33.)

3.4 Esiopetus Lastentalo Mukulaxissa

Työelämätahtomme Lastentalo Mukulaxin esiopetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita noudattaen ja siinä mainitaan samat tehtävät ja tavoitteet. (Lastentalo Mukulax Käsityöläiskadun Esiopetussuunnitelma.)

Lastentalo Mukulaxin esiopetussuunnitelmassa korostuu kuitenkin erityisesti omaehtoisen leikin kunnioitus ja sen merkityksen ymmärtäminen lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta. Lapset käsittelevät leikeissään itselleen juuri ajankohtaisia ja opeteltavia asioita ja kehittyvät sitä kautta taidoissaan ja tiedoissaan. Samalla kehittyvät sosiaaliset taidot ja kyky noudattaa sääntöjä. Myös yksilöllinen mahdollisuus kehittyä nostetaan esiin, eli lasten omaa tapaa oppia pyritään tukemaan. Lastentalo Mukulaxin esiopetussuunnitelmassa mainitaan sosiaaliset ja yhteistoiminnalliset taidot. Niiden kehittymistä tuetaan leikin lisäksi esimerkiksi musiikilla, pienryhmätyöskentelyllä, draaman keinoilla ja liikunnalla. Myös projektit ovat osa esiopetuksen arkea. Opettajan rooliksi mainitaan lapsen tukeminen ja ohjaaminen oppimisprosessin aikana sekä oppimisen tuominen lapsen tietoisuuteen esimerkiksi itsearvioinnin kautta. Oppiminen tapahtuu siis lapsen oman aktiivisen toiminnan kautta. Lapset myös usein ikään kuin opettavat toisiaan, kun kertovat mitä asioita tietävät tai ovat saaneet tutkimalla selville opeteltavasta asiasta. Pienryhmien käyttö nousee esiopetussuunnitelmasta esiin ja sen nähdään kannustavan isommassakin ryhmässä toimimiseen. (Lastentalo Mukulax Käsityöläiskadun Esiopetussuunnitelma.)

Erityisenä piirteenä työelämäyhteistyökumppanimme päiväkodissa on englannin kieli, jolla rikastetaan juuri tämän kyseisen ryhmän esiopetusta. Englannin kieltä opetellaan lorujen, satujen, laulujen, fraasien ja leikkien muodossa. (Lastentalo Mukulax Käsityöläiskadun Esiopetussuunnitelma.)

3.5 Sosiaalinen kompetenssi

Koska pohdimme opinnäytetyössämme myös hyvien leikkikavereiden piirteitä ja merkitystä esiopetusikäisen lapsen arjessa, nostamme tässä esiin sosiaalisen kompetenssin ja siihen kuuluvia asioita. Esiopetusikäisten lasten vertaisryhmällä on iso merkitys eikä ryhmää voi jättää huomioimatta tarkasteltaessa yksilön käyttäytymistä.

Sosiaaliselle kompetenssille on monia erilaisia synonyymejä ja selityksiä. Opinnäytetyössämme tarkoitamme sosiaalisella kompetenssilla sosiaalista pätevyyttä, johon kuuluvat sosiaaliset taidot ja sosiaaliset suhteet. Salmivalli (2005) kirjoittaa sosiaalisen pätevyyden sisältävän omien pyrkimysten kohteiden tavoittamista pitäen kuitenkin huolta positiivisesta vuorovaikutuksesta muiden kanssa. (Salmivalli 2005: 71-72.)

Sosiaaliset suhteet pitävät sisällään monia erilaisia suhteita. Vertaisryhmä ja siinä vallitsevat suhteet toimivat tärkeänä peilinä, kun lapsi muodostaa käsitystä omasta itsestään. Vertaisryhmä ja siinä tapahtuvat sosiaaliset tilanteet ja muodostuvat sosiaaliset suhteet ovat tärkeä tuki lapselle. Läpi elämän ihminen on aina jonkin vertaisryhmän jäsen ja jo varhaisetkin positiiviset kokemukset kantavat eteenpäin. (Salmivalli 2005: 33.)

Ystävyysuhteen tukipilareita ovat vastavuoroisuus, kiintyneisyys, lojaalisuus ja tunne yhteenkuulumisesta (Aho-Laine 1997: 163). Alle kouluikäisille lapsille ystävä on yleensä leikkikaveri, joka saattaa vaihtua usein. Esikoululaisella saattaa olla jo sellaisia kavereita, jotka pysyvät pitkään ja joista muodostuu myöhemmin läheisiä ystäviä. Kuusi-vuotias lapsi taitaa jo tasavertaista jakamista asioissa ja tavaroissa ja erimielisyydet ja riidat johtuvat usein konkreettisista asioista. Samanlaiset kiinnostuksen kohteet ja leikit ovat usein kaverin valinnan edellytyksiä ja kuvailut kavereista sisältävät usein selkeitä ominaisuuksien ja toimimisten kuvailemista. (Aho – Laine 1997: 172.)

Sosiaalisten taitojen määrittelemine on yhteydessä aikakauteen ja kulttuuriin. On kuitenkin olemassa ominaisuuksia, joiden ei ajatella liittyvän aikaan tai kulttuuriin. Tärkeä asia sosiaalisissa taidoissa on vaihtoehtojen löytäminen sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen sekä taito valita oikeita ratkaisuja. Oikeiden ja toimivien vaihtoehtojen löytämisen lisäksi ratkaisu tulee olla myös moraalisesti ja eettisesti hyväksytty. Myös toisen ihmisen ymmärtämisen, empatian, hienotunteisuuden sekä sympatian ajatellaan kuuluvan sosiaalisiin taitoihin. (Keltikangas-Järvinen 2010: 20-23.)

Liisa Keltikangas-Järvinen (2010) näkee sosiaalisuuden olevan eri asia kuin sosiaaliset taidot. Hänen mukaansa sosiaalisuus on ihmisen luontainen ominaisuus ja viittaa siihen, kuinka halukas yksilö on olemaan muiden seurassa. Sosiaaliset taidot taas ovat opeteltavissa ja kertovat yksilön kyvystä olla muiden ihmisten kanssa. Sosiaalisuus ja

sosiaaliset taidot eivät ole riippuvaisia toisistaan. Sosiaaliset taidot voivat olla hyvät, vaikka ei olisikaan kovin seurallinen. (Keltikangas-Järvinen 2010: 17-18.)

4 Tutkimusasetelma ja toteutus

Opinnäytetyössämme tutkimme lapsen leikkiä. Teemamme käsittelevät kivaa leikkiä, leikkikavereita sekä aikuisen roolin merkitystä leikissä. Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Millainen on lasten mielestä kiva leikki?
2. Millainen on lasten mielestä kiva leikkikaveri?
3. Mikä on lasten mielestä aikuisen rooli ja sen merkitys leikissä?

4.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Hirsjärvi – Remes – Sajavaara (2007) kirjoittavat reaalisen elämän olevan kvalitatiivisen tutkimuksen perusta. Tutkijan on muistettava, että ympäröivä todellisuus jakaantuu moniin erilaisiin yksiköihin, jotka ovat liitoksissa ja vaikuttavat toisiinsa. Näin ollen ei voida sattumanvaraisesti vain jakaa tosielämää palasiin vaan laadullisessa tutkimuksessa tulisi asiaa tarkastella kokonaisuutena. Hirsjärvi ym. (2007) mainitsevat laadullisen tutkimuksen tavoitteena olevan yleisemmin havaita tai tuoda ilmi faktoja kuin osoittaa todeksi jo löydettyjä väitteitä. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007: 157.)

4.2 Aineistonhankintamenetelmät

Opinnäytetyöprosessin alussa pohdimme pitkään aihetta, kohderyhmää ja työelämän yhteistyökumppania. Työelämän yhteistyökumppanimme selvittyä kävimme keskustelua mahdollisesta aiheesta opinnäytetyöllemme. Kerroimme kiinnostuksestamme tutkia lasten leikkiä ja osallistaa lapset aineistomme tuottamiseen. Vaikka työelämätahtomme ei noussut varsinaista tarvetta opinnäytetyölle, sieltä nousi kuitenkin kiinnostus ideaamme ja aihettamme kohtaan. Kehitimme ideaamme yhdessä kohderyhmämme lastentarhanopettajan kanssa. Keskustelimme lasten haastattelusta ja sadutuksesta sekä pohdimme leikkitalanteiden videoinnin mahdollisuutta. Päädyimme kuitenkin valokuvaamaan leikkitalanteita ja tekemään haastattelun kuvia apuna käyttäen.

Opinnäytetöitä liittyen aiheeseemme löytyi melko paljon. Monissa opinnäytetöissä leikki nousi aineistosta esille tärkeänä asiana. Myös aikuisen roolia lasten leikin mahdollistajana sekä sosiaalisten taitojen kehittymistä leikin kautta on tutkittu monissa opinnäytetöissä. Opinnäytetyömme eroaa aikaisemmista töistä muun muassa aineistonhankintamenetelmillä.

Lahden ja Jaarvan (2012) opinnäytetyössä ”Kavereitten kans leikkiminen on kivointa”: lasten näkemyksiä hyvästä päiväkodista esiin nousi leikin, leikkikalujen ja leikkimahdollisuuksien iso merkitys lapsille. Lapset myös mainitsivat haluavansa päästä vaikuttamaan enemmän leikkeihin ja saada aikuisilta enemmän aikaa. (Lahti - Jaarva 2012.)

Lotta Ojala (2012) käsittelee leikkiä, sosiaalisuutta ja sosiaalisten taitojen oppimista opinnäytetyössään ”Leikiks mun kans?” Lasten sosiaalinen kehitys päiväkodissa tapahtuvan leikin kautta. Ojalan tavoitteena oli selvittää millaiset tilanteet leikkiessä kehittävät lasten sosiaalisia taitoja ja millaisia sosiaalisia taitoja he käyttävät. (Ojala 2012: 2.)

Aikuisen rooliin leikin mahdollistajana on perehtynyt Marjukka Pajunen (2013) opinnäytetyössään aikuisen rooli päiväkodin ulkoleikkitoiminnassa. Pajunen selvitti, miten lastentarhanopettajat ja lapset kokevat aikuisen rooliin ulkoleikkitoiminnassa. Lapset kokivat aikuisen usein sivullisena ja passiivisena toimijana. Pajusen opinnäytetyössä aikuisen rooli ristiriitojen selvittäjänä nousi myös esiin lasten kertomuksista. (Pajunen 2013.)

Marjatta Kallialan väitöskirja (1999) Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä: Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos on tärkeänä lähteenä työssämme. Kalliala tarkastelee kirjassaan 1990-luvun päiväkotilasten leikkejä. (Kalliala 1999.)

Hankimme aineiston opinnäytetyöhömmö haastattelemalla neljää esiopetusikäistä lasta, jotka olivat samasta esiopetusryhmästä. Valokuvassimme haastateltavien lasten kauppaleikkiä yhtenä päivänä ja haastattelimme heitä leikin jälkeen pareittain valokuvia apuna käyttäen. Leikkitalanteeseen osallistui haastateltavien lasten lisäksi kaksi lasta, eli leikkijöitä oli yhteensä kuusi. Lapset valitsivat itse leikikseen kauppaleikin, mutta sen yhteyteen syntyi myös kotileikki. Leikki kesti noin 50 minuuttia. Pyrimme ottamaan kuvia koko leikin kaaresta eli alkujärjestelyistä, leikin eri vaiheista ja loppuosasta.

Hankimme aineistoa myös yksilöaduttamalla samoja lapsia. Olimme valinneet yhden valokuvan aiemmin kuvatusta leikkitalanteesta ja pyysimme lapsia kertomaan kuvasta

sadun. Valokuvan olimme valinneet sillä perusteella, että siinä näkyivät kaikki haastateltavat lapset. Sekä haastatteluissa että sadutuksessa fyysinen tila oli rauhallinen eikä siinä ollut muita ihmisiä kuin me ja haastateltavat lapset.

Haastattelutyyppinä on monia ja sen määritelmä on laaja, mutta perusajatuksena on saada selville mitä toinen ihminen ajattelee. Dialoginen kohtaaminen on tärkeää ja turvallinen, kunnioittava sekä hyväksyvä ilmapiiri on perusta hyvälle kanssakäymiselle. Haastattelussa molemmat osapuolet ovat vaikutuksissa toisiinsa ja siihen heijastuvat usein erilaiset elämäntilanteet ja asiat. Haastatteluun voi tämän takia liittyä myös monia virhelähteitä, ja tilanne voi tuntua pelottavalta ja haastateltava tuntee olonsa uhatuksi. Haastattelulla saadun aineiston luotettavuutta voidaan kritisoida sillä, että haastateltava saattaa tuottaa sosiaalisesti toivottavia vastauksia. Haastattelu on aineistonkeruun menetelmänä joustava sekä tutkittavan subjektiivista ja aktiivisuutta korostava (Eskola – Suoranta 2001: 85; Hirsjärvi ym. 2007: 199-202).

Opinnäytetyöhömme haastattelimme neljää lasta teemahaastattelulla ja puolistrukturoidulla haastattelulla. Puolistrukturoidun haastattelun tunnusmerkki on valmiiksi tehdyt kaikille samat kysymykset ja teemahaastattelulle aiemmin määritetyt teema-alueet, joista halutaan saada tietoa. Teemahaastattelussa ei kuitenkaan kysymysten muotoilulla ja järjestyksellä ole väliä, mutta haastattelijan vastuulla on varmistaa, että kaikki ennalta määritellyt aiheet tulevat käsitellyiksi. (Eskola – Suoranta 2001: 86.) Teemahaastattelumme oli hieman sovellettu, sillä käytimme apuna valokuvia aiemmin kuvatusista leikkilanteista. Valokuvien ottaminen leikeistä oli haastateltaville lapsille tuttua. Kuvien käyttö haastattelussa oli kuitenkin sekä meille että lapsille uutta. Itse valokuvaaminen ei tuonut meille haasteita ja koimme sen helpoksi ja mukavaksi. Haastattelutilanteessa huomasimme, että vähempikin määrä kuvia olisi tuonut saman informaation, sillä osa kuvista oli hyvin samankaltaisia. Ennen haastattelua karsimme ottamistamme valokuvista huonolaatuiset kuvat. Tiedostamme tehneemme valintoja kuvia ottaessamme sekä poistaessamme mielestämme epäonnistuneita kuvia.

Tavoitteena oli saada kuvien avulla lapset vapaasti kertomaan leikistä. Halusimme tietää, mitä asioita lapset nostavat kuvista esiin, ja kuinka tarkasti he muistavat leikin kulun. Olimme laatineet valmiiksi kysymyksiä, joita kysyimme valokuvien katsomisen aikana sekä sen jälkeen. Kysymysten järjestys ja laajuus vaihteli hieman haastateltavien mukaan, ja halusimmekin pitää tilanteen joustavana ja kiireettömänä. Annoimme lasten kertoa vapaasti kuvista emmekä keskeyttäneet heitä. Välillä lapset innostuivat keskus-

telemaan keskenään jostain aiheesta, joka heille tuli mieleen kuvista ja välillä he kertoivat siitä meillekin. Tuomi ja Sarajärvi (2004) mainitsevatkin, että haastattelu antaa haastattelijalle joustovaraa kysymysten asettelussa ja laajuudessa. Haastattelutilanteessa on mahdollista selventää tai toistaa kysymyksiä ja tarkentaa annettuja vastauksia. Yhtenä hyvänä asiana haastatteluissa on samanaikainen havainnointi. (Tuomi-Sarajärvi 2004: 74-76.)

Sadutuksen otimme tutkimusmenetelmäksi mukaan, sillä se on lapsille mieluinen ja luonnollinen tapa ilmaista ajatuksiaan. Kohderyhmämme lapsille sadutus on menetelmänä tuttu, joten ohjeistamiseen ei mennyt paljoa aikaa. Olimme myös itse kiinnostuneita sadutuksesta aineistonhankintamenetelmänä, mutta epäilimme siitä saatavan aineiston informatiivisuutta. Tämän vuoksi emme hankkineet aineistoa ainoastaan saduttamalla. Sadutuksella ja haastattelemalla saadulla aineistolla oli sekä eroavaisuuksia että yhteneväisyyksiä. Analyysien ja johtopäätösten teko lasten saduista oli haastavaa, mutta myös erittäin mielenkiintoista. Satujen analyysi oli vaikeaa, koska tulkintojen tekeminen on vahvasti läsnä. Etnografisen tutkimuksen, jolla yksinkertaisimmillaan tarkoitetaan ihmisistä kirjoittamista, suurin tavoite on onnistunut tulkinta. Tutkija tulkitsee tutkittavien tulkintoja, ja tulkinnat ovat näkökulmia jotka ikään kuin vaurastuttavat ajattelua. (Syrjälä-Ahonen-Syrjäläinen-Saari 1995: 96.) Koemme, että tutkimuksemme ja analyysimme luotettavuus kasvoi, koska käytimme kahta aineistonhankintatapaa. Eskola ja Suoranta (2001) kirjoittavat triangulaatiosta, jolla voidaan joskus lisätä laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Triangulaation määritelmä on erilaisten menetelmien, aineistojen ja/tai teorioiden käyttö samassa tutkimuksessa sekä useamman tutkijan käyttö. (Eskola- Suoranta 2001: 68.)

4.2.1 Lapsi haastateltavana

Lasta haastatellessa kysymysten tulisi kohota lapsen kokemusmaailmasta. Kysymysten tulisi olla myös lapsen ikätasolle ja kehitykselle sopivia. Haastattelutilanteessa lapsen ajatuksen kulku voi olla aavistamatonta ja hän voi helposti muuttaa keskustelunaihetta. Päästäkseen tutkimaan lapsen kokemusmaailmaa haastattelun avulla, on tutkijan saatava lapsen luottamus puolelleen. Luottamuksellinen suhde vaatii tasavertaista, luottamuksellista ja avointa vuoropuhelua sekä yhteistyötä tutkijan ja lapsen välillä. Hyvän yhteistyön edellytys taas on dialoginen vuoropuhelu. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007: 70-85.)

Lapset tunsivat toisen meistä hyvin työharjoittelun kautta, joten luottamuksellinen suhde haastattelijan ja lasten välille oli jo syntynyt. Toinen haastattelijoista oli lapsille vieras, mutta pyrimme tutustumaan toisiimme ennen haastattelutilannetta. Tutustuminen mahdollistui sillä, että vietimme molemmat koko päivän ryhmän kanssa. Haastattelijan on hyvä päästä osaksi vuorovaikutuksellista tapahtumasarjaa eikä olla vain toisarvoisesti sivussa. Passiivisuudella haastattelija ei saavuta haastateltavan luottamusta. (Eskola- Suoranta 2001: 93.)

Ennen haastattelun aloittamista kerroimme lapsille, että haluamme kuulla mitä heillä on sanottavanaan ja että heistä on paljon apua meille. Kerroimme, mitä aiomme haastattelutilanteessa tehdä ja ettei kysymyksiin ole oikeita vastauksia. Haastattelupaikaksi valikoitui verholla rajattu kotileikkurkkauksen sohva. Tila ja paikka olivat rauhallisia, sillä muilla lapsilla oli samaan aikaan unihetki. Päätimme ottaa haastatteluun kerrallaan kaksi lasta, jotta tilanne olisi mahdollisimman mukava lapsille. Yksilöhaastattelu on lapsille jännittävä ja ennakoimme sen synnyttävän lyhyitä vastauksia. Pohdimme pitkään, miten haastattelutilanteesta tehdään lapsille mahdollisimman luonnollinen ja miellyttävä kokemus. Päädyimme parihaastatteluun ja halusimme olla molemmat mukana haastattelemassa, jotta voimme tukea toisiamme. Pystyimme kommunikoimaan myös keskenämme ja tekemään päätöksiä haastattelun lopetuksesta ja/tai mahdollisista lisäkysymyksistä. Parihaastattelu koetaan ryhmähaastattelun alamuodoksi ja siihen voidaan soveltaa siksi samoja sääntöjä kuin ryhmähaastatteluun. Parihaastattelu koetaan hyväksi esimerkiksi kasvatustieteellisissä tutkimuksissa ja juuri lapsia haastateltaessa. (Hirsjärvi ym. 2007: 205.) Ryhmähaastattelu on hyvä vaihtoehto, jos uskotaan haastateltavan arastelevan haastattelijaa tai tilannetta niin, että yksilöhaastattelu ei onnistu. Ryhmähaastattelu ja yksilöhaastattelu voidaan myös toteuttaa toisiaan tukevin menetelminä, jolloin saadaan aineistoa molemmilla tavoilla. Ryhmähaastattelussa haastateltavat pystyvät pohtimaan ja kertomaan yhdessä, jolloin tietoa voidaan saada enemmän kuin pelkällä yksilöhaastattelulla. Ryhmähaastattelussa haastattelijoita voi olla useita. (Eskola- Suoranta 2001: 94-95.)

Haastatteluparit valitsimme aiemmin kuvatun leikin mukaan sillä tavalla, että haastateltavat parit olivat leikkineet tiiviisti yhdessä kuvatussa leikissä. Annoimme lasten kertoa vapaasti mitä kuvista tuli mieleen emmekä antaneet erikseen vastausvuoroja. Koetimme kuitenkin kannustaa molempia vastaamaan, jotta aineistoa tulisi mahdollisimman paljon. Lapset tukivat toisiaan haastattelutilanteessa ja kävivät välillä vuoropuhelua toistensa kanssa. Emme koe, että lapset olisivat myötälleet toisiaan vaan päinvastoin

täydensivät ja tukivat toistensa vastauksia. Olimme tyytyväisiä ratkaisuumme tehdä parihaastattelu. Hirsjärvi ym. (2007) kirjoittavat, että tutkijoiden tulee itse tehdä ratkaisunsa haastattelutyypin suhteen. Valinta on riippuvainen tutkimuksen aiheesta ja haastateltavista. (Hirsjärvi ym. 2007: 205-206.)

Haastateltavat lapset olivat kiinnostuneita, miksi heitä haastatteleimme ja lähtivät innolla mukaan. Käytimme nauhuria haastattelun aikana ja tutustuimme siihen lasten kanssa ennen haastattelun aloittamista. Lapset saivat myös kuunnella nauhoitetta hetken aikaa haastattelun päätyttyä ja se oli heistä hyvin hauskaa. Muutama lapsi arasteli ensin nauhuria ja keskittyi haastattelun alussa jonkin verran siihen. Olisimme halunneet sijoittaa nauhurin mahdollisimman kauas meistä ja lapsista, mutta äänen kuuluvuuden takia jouduimme siirtämään sen lähemmäs. Asetimme nauhurin tietokoneen viereen, josta näytimme valokuvia lapsille. Lapset huomioivat molemmissa haastatteluissa nauhurin kommentoimalla puheen menevän sinne ja kysymällä, koska nauhoite kuunnellaan.

4.2.2 Sadutus

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi haastattelun lisäksi Suomessa kehitetyn sadutuksen, jossa sadutettava muokkaa ajatuksiaan tarinaksi. Sadutus on vastavuoroista kuuntelua ja kerrontaa sekä yhdessä tekemistä. Sadutuksessa oleellista on myös toisen ajatusten vakavasti ottaminen ja kunnioittaminen. Sadutuksen avulla voi päästä lähemmäs lapsen maailmaan. Se mahdollistaa myös tilan antamisen lapsen omille ajatuksille. (Karlsson 2003: 9-11.)

Sadutustilanne aloitetaan sanomalla:

Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat. (Karlsson 2003: 41.)

Saduttaja kirjoittaa lapsen kertoman sadun sanatarkasti paperille. Kirjoittaminen tehdään avoimesti, jolloin lapsi voi seurata oman tarinansa muuttumista kirjoitetuksi kielesi. Lopuksi saduttaja vielä lukee lapsen tarinan ääneen, jolloin lapsi saa huomata myös kirjoitetun tekstin muuttuvan puheeksi. Sadutustilanne saattaa usein olla myös

rauhottava, sillä siinä pysähdytään ja keskitetään huomio sadun kertojaan. (Karlsson 2003: 117,136.)

Sadutus-menetelmillä on monenlaisia sovelluksia ja sen vuoksi puhutaankin juuri sadutus-menetelmistä. Erilaisia sadutustapoja aihe sadutuksen lisäksi on monenlaisia, kuten muun muassa leikkisadutus, keskustelusadutusta, tanssisadutus sekä musiikkisadutus. (Karlsson 2003: 12, liite 8.) Tutkimuksessamme käytimme juuri aihe sadutusta, jonka aiheena toimi lasten leikki tilanteesta otettu valokuva.

Sadutuksen toteutimme iltapäivällä, niin että samassa tilassa oli vain sadutettava lapsi ja toinen meistä opinnäytetyön tekijöistä. Näytimme yhden valokuvan tietokoneelta, josta lapsi sai kertoa sadun. Lasten kertomat sadut erosivat toisistaan melko paljon ja niistä oli vaikeampi tehdä johtopäätöksiä kuin haastatteluista. Kaksi lapsista kertoi tarkasti, mitä valokuvassa tapahtui kun taas kaksi muuta lasta kertoivat juonellisen sadun. Koemme sadutuksen toimineen hyvänä lisänä aineistonhankintaamme, vaikka siitä saatu informaatio oli vähäisempää. Pyrimme kuitenkin esittämään niistä esiin nousseita asioita mahdollisimman monipuolisesti ja tekemään niistä johtopäätöksiä.

4.3 Aineiston analyysi

Litteroimme haastattelut nauhurilta eli kirjoitimme ne tietokoneella sanalliseen muotoon. Lisäsimme litteroituun tekstiin myös joitain havaintojamme haastattelutilanteesta ja lasten puheesta. Lapset esimerkiksi monesti täydensivät toisiaan vastauksissaan ja huomauttivat jotain nauhurista. Näistä huomioistamme oli apua johtopäätösten teossa. Litteroituun tekstiin on tärkeä merkitä myös äänenpainot ja tauot puheessa, jos niillä koetaan olevan merkitystä tutkimuksen kannalta (Syrjälä ym.1995: 163).

Aineiston analyysimenetelmäksi valitsimme teemoittelun. Aineistostamme nousi esiin neljä selkeää teemaa, jotka merkitsimme numeroilla analysoinnin helpottamiseksi. Jokaisella teemalla oli siis oma numeronsa, joka merkittiin litteroituun aineistoon. Tämän jälkeen kokosimme jokaisen teeman alle haastatteluista ja sadutuksesta nousseet asiat. Tämän jälkeen teimme tuloksista johtopäätöksiä, joita pyrimme perustelemaan mahdollisimman hyvin ja selkeästi käyttämällä apuna suoria lainauksia lasten vastauksista. Teemoittelussa aineistosta poimitaan teemat, jotka valottavat tutkimuskysymystä. Analysoinnin helpottamiseksi teemat merkitään jonkinlaisilla koodeilla. Tämän jälkeen

on helpompi tehdä vertailua aineistosta nousevien teemojen kesken. Tematisoinnin varjossa aineiston analyysi saattaa joskus jäädä pelkäksi kokoelmaksi sitaatteja ja loppupäätelmät eivät välttämättä ole pitkälle johdettuja. (Eskola - Suoranta 2001: 174-175.)

Teemat nousivat erityisesti kysymyksistämme, mutta samoja teemoja esiintyi myös lasten vapaammassa kerronnassa valokuvissa tapahtuvista leikeistä sekä sadutusaineistosta. Huomasimme kysymystemme olleen tarpeellisia, sillä vapaasta lasten kerronnasta saatu materiaali olisi jäänyt hyvin suppeaksi. Lapset keskittyivät kuvaamaan yksityiskohtaisesti kuvia ja kerronta niistä toisti itseään jo valokuvien määränkin vuoksi. Tekemämme kysymykset valottivat itsellemme lasten ajatuksia teemoistamme paremmin kuin pelkkä valokuvista kertominen. Tulokset-osiossa käsittelemme saamiamme vastauksia yksityiskohtaisemmin.

5 Luotettavuus ja eettinen tarkastelu

Tutkija joutuu erityisesti laadullisessa tutkimuksessa jatkuvasti arvioimaan ratkaisujaan, analyysin kattavuutta ja työnsä luotettavuutta. Arviointi laadullisessa tutkimuksessa tiivistyy kysymykseksi onko tutkimusprosessi ollut luotettava. Lukijan kannalta laadullisia tutkimuksia on mielekkäämpää lukea, jos sieltä löytyy jotain omaan kokemusmaailmaan yhtenevää ja saatamme perustaa arviointimme tähän tunteeseen. Tärkein luotettavuuden osoitin kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kuitenkin tutkija. Luotettavuuden arviointi käsittää tutkimusprosessin kokonaisuudessaan, joka näkyy niissä henkilökohtaisempana ja pohtivampana otteena verrattain kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. (Eskola-Suoranta 2001: 208-210.)

Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi olimme molemmat paikalla molemmissa haastattelutilanteissa. Kuuntelimme haastattelut yhdessä, jonka jälkeen litteroimme ne. Tämän jälkeen luimme litteroidut tekstit moneen kertaan, sekä yhdessä että erikseen. Keskustelimme ja kävimme aineistoa yhdessä läpi ja vähensimme väärinymmärryksiä sekä vääriä tulkintoja ja varmistimme näin tutkimuksen luotettavuutta.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta kasvattaa tarkasti tehty selvitys tutkimuksen jokaisesta vaiheesta (Hirsjärvi ym. 2007: 227). Luotettavuuden lisäämiseksi olemme pyrkineet opinnäytetyömme raportissa tuomaan selkeästi ja tarkasti esille työmme kaikki vaiheet. Kuvaamme haastattelu- ja sadutustilanteet tarkkaan, jotta lukijalle piirtyy tarkka kuva aineistonhankinnastamme. Hirsjärvi ym. (2007) kirjoittavat tutkimuksen tulosten luotettavuudesta ja pätevyydestä sekä niiden arvioinnista. Reliaabeliudella tarkoitetaan tulosten toistettavuutta ja validiudella taas valitun menetelmän kykyä mitata haluttua asiaa. He korostavat, että tutkija pystyy parantamaan tutkimuksensa luotettavuutta kertomalla tarkasti toteuttamisprosessin kaikista vaiheista mainiten myös mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat ja omat arviot tilanteista. (Hirsjärvi ym. 2007: 226-227.) Tarkastelemme työssämme kriittisesti tekemiämme valintoja ja pohdimme niille vaihtoehtoja. Pyrimme olemaan rehellisiä ja avoimia. Tuomi ja Sarajärvi (2004) painottavat hyvää tieteellistä käytäntöä, johon tutkimuksen uskottavuuskin perustuu. Suomen Akatemian Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (1998) mukaan hyvä tieteellinen käytäntö pitää sisällään huolellisuuden, tarkkuuden, omien tulosten esittämisen rehellisesti sekä toisten tutkijoiden aikaansaannosten arvostamisen ja huomioimisen. Tutkija on itse vastuussa hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta. (Tuomi-

Sarajärvi 2004: 129-130.) Myös aiheen valinta nähdään tutkimuksessa eettisenä asiana. Tulisi pohtia kuka on valinnut kyseisen aiheen ja minkä takia tutkimustyö tehdään. Aihe voidaan valita esimerkiksi sen vaivattomuuden tai merkittävyyden vuoksi. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 1997:27-28.) Oma opinnäytetyömme aihe valikoitui pääosin oman ja työelämäkumppanimme kiinnostuksen takia. Halumme ottaa lapset kohde-ryhmäksi ja aineiston tuottajiksi tuki myös aihettamme tutkia leikkiä.

Koska tutkimusteksti on aina tutkijan tekemä tulkinta aiheesta, tutkijan oletetaan olevan menetelmällisesti ja kielellisesti objektiivinen. Menetelmällisen objektiivisuuden tunnusmerkkinä voidaan nähdä se, että tutkimus pystytään tekemään uudestaan tutkimuksen vastaavista lähtökohdista. Kirjoitetussa kielessä tutkijan tulee pitää persoonansa piilossa ja lukijan keskittyminen aiheessa sekä tarkastella aineistoa ilman tunnepitoisia ilmaisuja. (Hirsjärvi ym. 2007: 292-293.) Opinnäytetyömme aihe on meille tulevana lastentarhanopettajina läheinen, mutta olemme pyrkineet mahdollisimman objektiiviseen suhtautumiseen. Emme koe, että aikaisemmat kokemuksemme ja mielipiteemme tulisivat työssämme esiin.

Syrjälä ym.(1994) kirjoittavat, että aineiston luotettavuuden arviointia auttaa, jos tutkimuksessa on otteita haastatteluaineistosta. He mainitsevat, että otteista voi nähdä, onko haastateltavaa ohjailtu vai onko hän saanut rauhassa rakentaa vastauksiaan ja pohtia asioita. Eskola ja Suoranta (2001) kirjoittavat, että määräystä sitaattien sopivalle määrälle ei voida antaa, mutta tutkimuksen tulisi kuitenkin kertoa enemmän ilmiöstä kuin tutkijasta. Sitaateilla annetaan lukijalle mahdollisuus arvioida tutkijan tulkintoja, mutta he painottavat olemaan tarkkana, ettei tutkimus jää ikään kuin vain selvitykseksi kyseisestä aiheesta. (Syrjälä ym. 1994: 154; Eskola – Suoranta 2001: 180.) Valmistelimme kysymyksiä yhdessä pitkään ja pyrimme saamaan niistä sellaisia, etteivät ne johdattele lasten vastauksia. Käytimme työssämme sitaatteja lasten vastauksista, jotta tulkintamme avautuisivat lukijalle paremmin. Pyrimme sitaattien avulla lisäämään myös avoimuutta ja työmme uskottavuutta. Pohdimme, että harjoitteluhaastattelun avulla olisimme saaneet kysymyksistä vielä parempia ja vastauksista informatiivisempia. Tiedostamme, että leikin roolijakoon liittyvän tuloksen luotettavuus heikkeni. Kysyimme toiselta parilta roolijaosta kyseisen leikin osalta ja toiselta parilta roolijaosta leikeissä yleisesti. Tästä johtuen vastaukset kyseisen teeman kohdalla jäivät suppeiksi, mutta avaamme ne kuitenkin tulokset-osiossa. Tarkoituksenamme oli kysyä molemmilta pareilta molemmat kysymykset.

Vaikka tutkimuskysymystemme lopullinen muoto löytyi vasta myöhemmin, pyrimme pitämään aiheemme tarkkaan rajattuna. Halusimme saada aikaan selkeän kokonaisuuden, josta käy ilmi työmme tavoitteet ja tulokset. Tuomi ja Sarajärvi (2004) kirjoittavat laadullisen tutkimuksen analyysistä. He mainitsevat, että usein aineistosta nousee ennalta arvaamattomia ja kiinnostavia asioita. Tutkijan tulisi kuitenkin olla realistinen ja rajata tutkimuksensa aihe tarkasti. (Tuomi- Sarajärvi 2004: 94.)

Jäimme pohtimaan sitä, miten läsnäolomme ja valokuvauksemme vaikuttivat lasten leikkiin. Toinen meistä opinnäytetyön tekijöistä oli lapsille vieras aikuinen, joka saattoi aiheuttaa jännitystä ja varovaisuutta, vaikka emme sellaista havainneet. On huomioitava, että lasten leikki olisi saattanut olla erilaista, jos emme olisi kuvanneet sitä. Myös vähäisempi läsnäolomme olisi saattanut muuttaa leikin kulkua. Videoinnin avulla olisimme saaneet elävämpää materiaalia, mutta se olisi saattanut myös jännittää lapsia. Videokameran olisi voinut antaa olla jalustalla, jolloin meidän ei olisi tarvinnut olla koko ajan läsnä. Toki tällöin kuvassa ei olisi välttämättä näkynyt koko ajan lapsia ja äänen tallennus olisi saattanut tuottaa ongelmia. Olemme tyytyväisiä siitä, että lapset olivat tietoisia kuvaamisestamme ja saimme myös havainnoida heidän leikkiään ja osallistua siihen. Näin olimme tietoisia leikin kulusta ja siihen vaikuttaneista lapsista riippumattomista asioista. Pyrimme, etteivät omat havaintomme vaikuta objektiivisuuteemme tulosten analysoinnissa. Haastattelutilanteessa emme kertoneet omia käsityksiämme tai havaintojamme lapsille. Erotamme omat havaintomme lasten tuottamasta materiaalista, kun teemme johtopäätöksiä.

Ihmisoikeudet ovat perusta tutkimuksessa, jossa kohteena on ihminen. Tutkimukseen osallistujalle on selvitettävä tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät. Tutkimukseen osallistuminen tulee olla vapaaehtoista ja hänen tulee olla tietoinen tutkimuksen tarkoituksesta. Tutkijan tulee varmistaa tutkimustiedon ja tutkittavien identiteetin salassa pysyminen. (Tuomi-Sarajärvi 2004: 128-129.). Sovimme tutkimusluvasta päiväkodin kanssa suullisesti. Lasten osallistumiseen pyysimme luvan vanhemmilta lupalomakkeella, joka on liitteenä opinnäytetyömme lopussa. (Liite 1.) Saimme lomakkeet kaikilta vanhemmilta, jolloin meidän ei tarvinnut varoa jonkun lapsen kohdalla valokuvatessamme leikkejä. Lasten vapaaehtoisuutta kunnioitimme antamalla heille mahdollisuuden kieltäytyä haastattelusta tai/ja sadutuksesta. Kerroimme lapsille ennen haastattelua, miksi olemme haastattelemassa heitä. Kuvailimme myös hieman tulevia teemoja. Valokuvaamiseen emme kysyneet lapsilta lupaa, mutta kerroimme syyn kuvaamiselle lasten aloittaessa leikkejä. Tiedostamme, että meidän olisi pitänyt kysyä selkeästi lupa myös valo-

kuvaamiseen. Emme tietenkään olisi kuvanneet lasta, joka olisi reagoinut siihen negatiivisesti. Yksi lapsista kyseli leikin alussa, että miksi valokuvaamme koko ajan. Selitimme asian hänelle vielä tarkemmin ja sanoimme, ettei kamerasta tarvitse välittää. Lasten leikkejä valokuvataan lähes päivittäin kyseisessä päiväkodissa, joten tilanne ei ollut heille uusi. Toki olimme leikkitalanteessa läsnä tiiviimmin ja kuvasimme leikkiä enemmän ja kauemmin. Lapsia ei tunnista opinnäytetyöstämme, sillä lasten nimet on muutettu. Valokuvat, litteroidun aineiston ja nauhoitteet hävitimme opinnäyteprosessin loputtua.

6 Tulokset

Tässä luvussa esittelemme saamiamme tuloksia teemoittain. Havainnollistamme tuloksia suorilla lainauksilla lasten puheesta. Katkaistut sitaattit olemme merkinneet kahdella lyhyellä viivalla --. Olemme keksineet haastatelluille lapsille fiktiiviset nimet yksilöidäksemme lapset ja elävöittäksemme vastaukset. Neljän haastatteluun osallistuvan lapsen lisäksi leikkitalanteessa oli kaksi muuta lasta. Kun lapset kertoivat valokuvista, huomasimme heidän olevan innostuneita niistä. Välillä yhtä lasta nauratti ja häntä hie- man ujustutti katsoa kuvia itsestään. Hetken kuluttua hän kuitenkin innostui niistä myös kertomaan. Jokainen lapsista kuitenkin piti haastattelusta ja siitä, että saivat katsoa kuvia ja kuunnella lopuksi pienen osan haastattelusta. Lapsia nauratti oman äänen kuuleminen nauhurilta.

Lasten kertoessa ensin vapaasti valokuvissa tapahtuvista asioista, kavereiden nimeäminen esiintyi lähes jokaisen kuvan kohdalla. Lapset kertoivat missä roolissa kukakin kaveri oli ja mitä tämä kuvassa teki. Kerronta kuvista oli hyvin yksityiskohtaista ja sisäl- si tarkkaa kuvailua esimerkiksi kauppatavaroista. Lapset huomasivat, että osat ottamis- tamme valokuvista olivat samankaltaisia keskenään, mutta he kertoivat silti kaikista kuvista jotain.

6.1 Kaverit

Käsittelimme haastattelussa yhtenä teemana kavereita ja pyrimme selvittämään millai- nen leikkikaveri on lasten mielestä hyvä ja miten kaverit vaikuttavat leikin kulkuun.

Kun kysyimme lapsilta oliko kyseisessä leikissä tarpeeksi leikkijöitä, vastasivat kaikki neljä lasta myöntävästi. Tarkensimme haastattelussa leikkijä sanan leikkikaveriksi, jon- ka uskoimme aukeavan lapsille paremmin.

Eemeli: Oli. Siellä oli ihanan rauhallista kun siellä oli aika hiljaista ja siellä voi vaan kassan paikalla loikoilla, kun kukaan ei tuu.

Kysyimme seuraavaksi, että kokevatko lapset kivemmaksi leikkiä isossa vai pienessä porukassa. Vastaukset jakoutuivat kahtia, sillä toinen pari vastasi pienemmän porukan olevan parempi ja toinen taas isomman porukan.

Hyvän leikkikaverin ominaisuudeksi nousi lasten vastauksista reiluus kaveria kohtaan. Myös muiden päästäminen leikkiin nousi hyvän leikkikaverin piirteeksi.

Miisa: No semmonen, joka antaa niinku...joka antaa niinku sen toisen leikkikaverin...vaikka se oli ite eka halunnu sitä rooli, ni se antaa sen sille toiselle leikkikaverille joka myös...että se luopuu ite ja otti sit jonku toisen.

Eemeli: Nii ja sitten päästää lisää kavereita mukaan.

Ei-kivan leikkikaverin piirteiksi nousivat itsekkyyys ja kaverin kiusaaminen.

Miisa: No sellanen, joka omii kaiken!

Maija: Ja ketä väittää vastaan.

Eemeli: No semmonen, et se määrää toisien juttuja ja lyö jos ja sitten jos kaataa maahan jos se ei sen mieleen sovi.

Käsittelimme myös erimielisyyksiä ja riitoja. Kysyimme lapsilta tuliko kyseisessä leikissä erimielisyyksiä tai riitoja ja kaikkien vastaus oli ensin kielteinen. Yksi lapsista muisti kuitenkin erään tilanteen, jossa oli meinannut hermostua yhdelle leikkijälle. Erimielisyyksien selvittämiseen kaksi lapsista sanoi ohjeeksi anteeksipyyttämisen ja kaksi lapsista mainitsi yhdessä selvittämisen.

6.2 Leikki

Yhdeksi teemaksi muotoutui leikki. Tavoitteena oli saada tietää mitä lapset olivat kyseisestä leikistä pitäneet ja olivatko he saaneet itse päättää leikin. Toki meillä oli tietoa valmiiksi, koska olimme olleet lasten esiopetusryhmässä koko päivän ja nähneet miten leikki sai alkunsa. Emme kuitenkaan halunneet sen vaikuttavan tuloksiin vaan kysyimme jo ennalta tietämiämme asioita lapsilta ja raportoimme ne heidän antamiensa vastauksen mukaan.

Ensimmäiseksi kysyimme lapsilta oliko valokuvattu leikki kiva ja pyysimme lapsia kuvailemaan millainen on yleensä kiva leikki. Kaikki neljä lasta vastasivat leikin olleen kiva ja kuvasivat yleensä kivaa leikkiä seuraavasti:

Eemeli: No jos saa ite tehdä jotain mitä haluaa, ettei kukaan káske mitä tekee.

Ville: Tai se on kans kiva et saa joskus ite päättää sen leikin.

Miisa: No semmonen niinku, että siinä pidetään niinku hauskaa.

Maija: Eikä se oo niin tylsää.

Kysyttäessä, saivatko lapset päättää kyseisen leikin, oli jokaisen vastaus myönteinen. Lapset myös sanoivat saavansa usein itse päättää leikin, jota haluavat leikkiä. Tosin kahdella lapsella tuli puhetta siitä, että heistä usein toinen päättää leikin. Tällä hetkellä suosittu leikki oli Star Wars.

Ville: Toi yleensä, jos mä oon sen kans ni se päättää aina melkeen Star Warsin.

Pyrimme saamaan tietoa myös lasten leikkineuvotteluista, eli siitä miten leikki päätetään ja roolit jaetaan. Huomasimme litteroidessa, että olimme kysyneet toiselta parilta tämän leikin roolijaosta ja toiselta parilta yleisesti. Avaamme vastaukset kuitenkin tähän työhömmе, sillä koemme niiden olevan informatiivisia. Tämän kyseisen leikin osalta roolit oli päätetty itse ja yhdessä ja niin lasten mukaan tehdään yleensäkin.

Ville: Joo, päätetään aina porukassa. Meil on aina sit vaihtoehdot ja niist saa päättää.

6.3 Aikuisen rooli

Yhtenä teemana meillä oli aikuisen rooli lapsen leikissä. Halusimme selvittää, miten lapset kokevat aikuisen puuttumisen leikkiin riitatilanteissa ja mitä he ajattelevat aikuisen osallistumisesta lasten leikkiin. Jokainen haastattelemamme lapsi oli sitä mieltä, että on kiva, jos aikuinen tulee mukaan leikkiin.

Kysymykseen osallistuuko aikuinen usein lasten leikkiin, saimme kaikilta haastateltavilta vastauksen, jonka mukaan aikuinen osallistuu harvoin lasten leikkiin.

Ville: Ei. Ei kauheen usein.

Eemeli: Se yleensä leikkii tyttöjen kanssa. Ku tytöt useemmin pyytää sitä opea.

Kysymykseen, tuleeko aikuinen leikkiin mukaan silloin kun lapset pyytävät, vastasivat kaksi lapsista kieltävästi ja kaksi myöntävästi. Halusimme myös selvittää lasten ajatuksen siitä, mistä johtuu, ettei aikuinen välttämättä osallistu leikkiin. Kysyimme mitä aikuinen yleensä tekee, jos hän ei tule leikkimään.

Ville: Tulee, paitsi jos se puhuu kännykässä.

Maija: No ne tekee töitä tai on tietokoneella tietenki.

Miisa: Tai tietenki vahtii lapsia silmä tarkkana.

Kysyimme puuttuuko aikuinen lasten leikkiin. Kaikki neljä lasta vastasivat aikuisen puuttuvan joskus leikkiin.

Miisa: Joskus vaan poikien leikkiin

Maija: ja joskus tyttöjen, mut harvoin.

Kysyimme myös miltä aikuisen puuttuminen lapsista tuntuu.

Eemeli: Öö.. no niitä menee ja tulee. Nii ei se kauheelta tunnu.

Ville: No ei paitsi joskus jos se aikuinen tulee huutamaan korvan viereen. Sit menee kuulo varmana.

Miisa: No vähän siltä että että niin ku että niin ku yhtäkkiä hauskan leikin jälkeen ku tuli riita ni tuntus niin ku sika tylsältä niin ku.

Kysyimme lapsilta, miksi aikuinen toisinaan puuttuu heidän leikkiinsä. Kaikki haastattelut kertoivat lasten erimielisyydet leikissä syyksi sille, että aikuiset puuttuvat. Kaikki lapset olivat yhtä mieltä siitä, että aikuista tarvitaan joskus välien selvittelyyn.

Miisa: Siks koska välil tulee nii isoi riitoi ettei ne pysty selvittää niitä itse.

Ville: No joskus nyrkit rupee heilumaan ja mottailee nenään.

6.4 Päiväkoti

Nimesimme yhdeksi teemaksi päiväkodin. Tässä halusimme selvittää, mikä lasten mielestä on päiväkodissa mukavinta. Käytimme kysymyksessämme sanaa päiväkotia, vaikka haastatteleminen lapset ovat esiopetuksessa. Uskoimme päiväkodin sanana avautuvan lapsille kuitenkin paremmin kuin esiopetuksen. Toki olisimme voineet käyttää arkisemmin esikoulua, vaikka se ei olisi työmme tekstissä esiintynytäkään. Kysyessämme mikä on kivointa päiväkodissa, nousi molemmista haastatteluista esiin leikki.

Miisa: No mul on että saa niin paljon vapaata leikkiaikaa.

Eemeli: Hmm no se kun saa leikkiä muiden kavereiden kanssa.

6.5 Sadutus

Lasten kertomista saduista kaksi oli juonellista kun taas kahdessa sadussa kerrottiin tarkasti valokuvan tapahtumista. Koemme, että sadutuksella saadulla aineistolla on toissijainen merkitys tutkimuksessamme. Haastatteluista saatu aineisto on informatiivisempi ja vastasi paremmin tutkimuskysymyksiimme. Pyrimme kuitenkin nostamaan esiin opinnäytetyömme teemoihin liittyviä asioita lasten saduista. Kaikissa neljän lapsen sadussa esiintyy monta henkilöä ja kaikilla on oma roolinsa. Käytämme lapsista samoja nimeä kuin haastattelusitaateissa.

Kahdessa sadussa on kuvattu tarkasti valokuvassa esiintyviä henkilöitä, asioita ja ympäristöä.

Maija: Tässä kuvassa me leikittiin kauppa. Siinä leikissä Ville ja Eemeli oli kassalla--.

Ville: Ja sitten myös se mä halusin olla ostaja mutta en sitte ollukkaan ostaja. Ja tossa oli kaupan alennusmyynti--.

Kaksi satua olivat juonellisia ja siinä esiintyvät henkilöt fiktiivisiä. Näistäkin saduista voi kuitenkin löytää asioita esimerkiksi tavaroihin ja ympäristöön liittyen, jotka liittyvät tiiviisti sadutuksessa käytettyyn valokuvaan.

Eemeli: Olipa kerran kauppa, jossa oli paljon asiakkaita. Yhdellä heistä oli kärry, johon siinä oli sellainen liina, jonka alle kukaan ei ollut koskaan kurkistanut. Ja sitten he panivat sinne kaikkea mitä he ostivat ja yhtenä päivänä joku pääsi kurkistamaan sinne ja siellä oli kaksivuotias vauva --.

Miisa: Olipa kerran kun minä Kristiina ja minun mieheni Vili olimme kaupassa. Meillä on myös nollavuotias vauva, jonka nimi on Nalu ja minä Kristiina pakkasin tavaroita Vili maksoi vielä. Kassapojat sanoivat: 14 euroa niinpä Vili antoi niille 14 euroa. Ja sitten lähdimme kotiin. Sen pituinen se.”

7 Johtopäätökset

Koemme saaneemme tutkimuskysymyksiimme vastauksia opinnäytetyömme aineistosta. Tuloksemme vastasivat opinnäytetyömme tavoitetta. Esitämme tässä luvussa lasten tuottamista saduista ja haastatteluissa ilmenneistä ajatuksista ja vastauksista tekemiämme johtopäätöksiä.

Lasten haastatteluista ilmeni selkeästi kivan leikkikaverin ominaisuuksia ja lapset olivat asiassa hyvin yksimielisiä. Kivan leikkikaverin tulisi haastateltujen lasten mielestä olla reilu, ottaa muita leikkiin mukaan, osata tehdä kompromisseja ja olla empaattinen. Vastaavasti itsekäs lapsi ei ole kiva leikkikaveri. Vastaan väittäminen, toisten määrääminen ja väkivaltainen käytös nousivat myös esille huonon leikkikaverin piirteinä. Aho ja Laine (1997) kirjoittavat kirjassaan *Minä ja muut: Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen esiopetusikäisen lapsen ystävyys-suhteista*. He mainitsevat saamiamme tuloksia-kin tukien, että esiopetusikäiset lapset kuvailevat usein leikkiverinsa toimintoja ja fyysisiä ominaisuuksia. He kirjoittavat myös lasten kuvaavan leikkikaveria hauskaksi ja kivaksi, jonka kanssa yhteinen toiminta on mahdollista. (Aho-Laine 1997: 172.)

Leikkijöitä oli lasten mielestä kuvatussa leikissä tarpeeksi ja yksi lapsi kertoi, miten rauhallista kauppaleikin kaupassa olikin ollut. Leikkijöitä kyseisessä leikissä oli kuusi. Puolet haastateltavista mainitsi isomman leikkikorukan kiveemmäksi kuin pienen. Epäselväksi jäi, minkä kokoinen lasten mielestä on iso ja mikä pieni porukka, sillä emme tarkentaneet haastattelussa sitä. Palaamme asiaan vielä Pohdinta-osiossa. Karlsson (2005) mainitsee Pirkko Niirasan väitöstutkimuksen (1995), jossa ilmeni lasten suosivan enintään viiden lapsen ryhmiä päiväkodin vapaan toiminnan aikana. Pieni ryhmä mahdollistaa omien ajatusten esiin tuomisen ja perustelut niille. Pienessä ryhmässä lapsilla on myös aikaa ja mahdollisuus kuulla toisten ajatuksia. (Karlsson 2005: 85.)

Lasten kertoessa vapaasti valokuvista, nimesivät he aina leikkijät. Lapset kertoivat mitä tekivät kuvissa itse ja mitä kaverit niissä tekivät. Kaverien merkitys korostui selkeästi. Myös sadutus – materiaalista nousi esille leikkikaverien suuri merkitys. Jokaisessa sadussa mainittiin joko valokuvissa näkyvät tai fiktiiviset henkilöt ja kaverit. Saduista voi nostaa esille myös roolit, sillä jokaisessa sadussa esiintyvällä henkilöllä oli selkeästi oma roolinsa. Lasten saduissa kuvailtiin tarkasti myös tapahtumien ympäristöä. Toimintaympäristö ei siis ole lapsille yhdentekevä. Ympäristö voi olla leikkiin innostava, mutta

se voi myös latistaa leikki-innostusta. Leikki voi myös antaa ympäristölle monenlaisia uusia ulottuvuuksia. (Karlsson 2005: 22.)

Lasten mielestä kiva leikki on sellainen, jossa saa itse päättää. He siis arvostavat omaehtoista, vapaata leikkiä. Lasten mukaan he saavat usein päättää oman leikkinsä ja saivat myös valita haastattelupäivän leikin, jota valokuvasimme. Caillois (1958) painottaa sekä leikin valinnan että leikkiin osallistumisen vapautta. Hän toteaa leikin olevan oikeaa, kun se todella kiskaisee mukaansa. (Kalliala 1999: 36.) Lasten vapaus päättää leikki, leikissä tapahtuvista asioista ja leikkitoverinsa ovat tärkeitä myös esiopetuksessa. Koemme valinnan vapauden ja yhdessä toisten kanssa tehtävät päätökset lapsen minän ja itsetunnon kehittymisen kannalta tärkeiksi asioiksi. Kasvatuksen yksi haastavimpia tavoitteita onkin Leena Lummelahden (1995) mukaan terveen itsetunnon saavuttaminen. Jotta terve itsetunto tulee saavutetuksi, lapsi tarvitsee aikuisten ja toisten lasten tukea. Kasvattavat ja kehittävät vuorovaikutussuhteet oman itsen ja toisten kanssa ovat välttämättömiä terveen itsetunnon rakentumisen kannalta. Ryhmässä oppimisen lisäksi tulee kuitenkin muistaa yksilöllisen oppimisen merkitys, joka lapsilähtöisessä esiopetuksessa nousee esiin. Jokainen on oikeutettu oppimaan omalla tavallaan. (Lummelahti 1995: 17.)

Leikkien kuvailu valokuvia katsoessa oli yksityiskohtaista. Lapset kertoivat mitä kauppatavaroita kuvassa näkyy ja mitä leikkijät tekevät. Lapset muistivat hyvin leikin kulun ja kuvien katselu selvästi palautti positiivisessa valossa leikin heidän mieliinsä. Lapset kysyivät toisiltaan haastattelun aikana asioita, joita eivät muistaneet ja täydensivät toistensa lauseita.

Eemeli: Mitä sä annoit?

Ville: Mä sanon tota missä se Muksupuuro on.

Pareittain he saivat aikaan hyvän kerronnan leikin kulusta ja siihen liittyvistä asioista. Lapset myös huomasivat, että jotkin kuvat olivat samasta tilanteesta, eikä niissä ollut uutta informaatiota. Lapset keksivät kuitenkin melkein kaikista kuvista jotain kerrottavaa, eivätkä puheissaan toistaneet itseään.

Kuvaamastamme leikkitalanteesta nousi esiin Caillois'n leikin luokituksen mimicry-teema, jossa improvisointi ja kekseliäisyys ovat avainasemassa. Kuten haastateltavien lasten kauppaleikissäkin, mimicry sisältää tunnusmaisesti jäljittelyä todellisesta maailmasta. Leikin kategoriat agon ja ilinx eivät olleet merkittävästi esillä kyseisessä leikissä.

Kauppaleikissä ei ollut voittoa tavoittelevaa toimintaa eikä siinä ollut fyysistä uskallusta vaativaa ja aisteihin vahvasti vaikuttavaa toimintaa. Alea saattaa esiintyä joissakin roolileikeissä roolineuvottelujen yhteydessä. Silloin roolit jaetaan tasapuolisuuden mukaan ja joskus arpomalla, kun taas mimicryssä roolit jaetaan leikin kulkua silmällä pitäen. (Kalliala 1999: 102-104, 84-99.) Kuvaamassamme leikkitalanteessa rooleista ei neuvoteltu, vaan jokainen lapsi valitsi mieleisensä roolin. Neuvotteluja tuli kuitenkin leikin aikana, jolloin lapset vaihtoivat rooleja keskenään. Roolien vaihto ei aiheuttanut ristiriitoja leikkijöiden välillä. Uskomme, että leikkijöiden vähäinen määrä ja kauppaleikin selkeät ja tutut roolit vaikuttivat osaltaan leikin ristiriidattomaan kulkuun.

Lasten vastauksista ilmeni selkeästi, että aikuisen apua tarvitaan. Vaikka haastateltavat lapset kertoivat olevan tylsää, kun aikuinen puuttuu, kokivat he kuitenkin välillä tarvitsevansa aikuisen apua tilanteen ratkaisemiseksi. Lapset sanoivat tarvitsevansa aikuista, jos riidoista tulee niin isoja, etteivät he pysty niitä itse selvittämään tai jos joku lyö toista. Aho ja Laine (1997) toteavat esiopetusikäiselle lapselle olevan usein ominaista turvautua aikuiseen ristiriitatilanteissa. Joskus lapsi saattaa yrittää myös ratkaista tilanteen fyysisesti, esimerkiksi lyömällä tai poistumalla tilanteesta. (Aho-Laine 1997: 173.)

Lapset olivat myös yhtä mieltä siitä, että on kiva, jos aikuinen osallistuu lasten leikkiin. Lapset kuitenkin kokivat, ettei aikuinen useinkaan osallistu leikkiin. Yksi lapsista oli sitä mieltä, että aikuinen tulee leikkimään, jos ei puhu kännykässä. Muista vastauksista kävi ilmi, ettei aikuinen osallistu lasten leikkiin omien töiden tai tietokoneella olemisen vuoksi. Tutkimukseen osallistuneet lapset selvästi arvostivat aikuisen osallistumista heidän leikkiinsä. Oma osallistumisemme leikkiin lähti lasten aloitteesta, kun he pyysivät meitä asiakkaiksi kauppaleikkiin. Meistä kumpikin kävi vuorollaan ostamassa lasten kaupasta tavaroita. Kaksi haastateltavista mainitsi myös kivoimmaksi asiaksi päiväkodissa sen, että saa olla aikuisen ”halihöpsö”. Haastattelun perusteella voimme todeta, että haastateltavat lapset kokivat tärkeäksi aikuisen läsnäolon ja osallistumisen lasten toimintaan. Kalliala (2012) toteaa kirjassaan *Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa*, etteivät aikuiset päiväkodissa juurikaan leiki lasten kanssa. Aikuiset korkeintaan mahdollistavat lasten leikkiä, mutta torjuvat lasten leikkipyynnöt erilaisiin syihin vedoten. Hän mainitsee myös tutkimusten sekä havaintojen tuloksista, joiden mukaan aikuiset tekevät suuremman osan työstään ilman lapsia kuin heidän kanssaan. Kun lapset keksivät itse toimintaa itselleen, aikuiset kokevat tehtäväkseen vain katsella sivusta. Koska lapsi kehittyi vuorovaikutuksessa ympäristön, toisten las-

ten sekä myös lapsesta huolehtivien aikuisten kanssa, on lämpimän ja hyväntahtoisen aikuisen fyysinen sekä henkinen läsnäolo tärkeää. (Kalliala 2012: 208, 53-54.) Lindqvist (1998) painottaa leikkipedagogiikassaan merkitysyhteyksien rakentamista, jottei oppiminen ole vain olemassa olevan tiedon opettelua. Hän uskoo aikuisen ja lapsen väliseen leikkiin, jossa yhdessä kasvatetaan tietoisuutta ympäröivästä maailmasta. (Lindqvist 1998: 79.)

Lapset arvostavat aikuisen aikaa ja mahdollisuutta osallistua leikkiin. Jotta aikuinen voisi enemmän osallistua lasten leikkeihin, se vaatii kekseliäisyyttä ja halua tuottaa oppimisen kokemuksia lasten tavalla. Tämä ei tarkoita leikkien ohjailua tai määräämistä, vaan opettamisen hienovaraista sisällyttämistä leikkiin. Hakkarainen (2002) nostaa esiin esiopetusikäisten kehityksen kannalta olennaisen kehysleikin (Broström 1999), jossa aikuinen menee mukaan leikkiin ja tuo siihen uudenlaista tietosisältöä ja näin rikastaa sitä. Tällaisen yhteisen leikin avulla voidaan myös opettaa sääntöleikkejä ja auttaa lapsia omaksumaan niitä. (Hakkarainen 2002: 71.) Hyvänä esimerkkinä tällaisesta kehysleikistä on kauppaleikki, jota opinnäytetyöhömme osallistuneet lapsetkin leikkivät. Kauppaleikkiä oli leikitty jo aiemmin ja sen tavoitteena oli opetella esimerkiksi rahankäyttöä, laskemista, käytöstapoja, erilaisten roolien ottamista kauppaympäristössä sekä tuotteiden luokittelua ja hinnoittelua. Vaikka kauppaleikki-idea tuli alun perin ryhmän opettajalta, leikkivät lapset kyseistä leikkiä vielä monena päivänä. Tuloksissamme korostuivat lasten halu leikkiä ja toivommeekin sille annettavan aikaa myös esiopetuksessa. Esiopetussuunnitelmassakin mainitaan esiopetuksessa tapahtuvan työskentelyn pohjautuvan leikinomaiseen toimintaan. Toiminnan lähtökohta tulee olla lapsen kehitystasossa ja sen tulee kehittää valmiutta oppia uusia asioita. Kuvitteellisuus ja leikki ovat pääosassa. (Opetushallitus 2010: 11.) Haasteena on toki vastata jokaisen lapsen tarpeisiin ja huomioida yksilöt ryhmän sisällä.

Aikuinen voi olla läsnä lasten toiminnassa eri tavoin. Kun aikuinen on mukana lasten leikissä, hän on siinä lapsen mieltämän roolin välittämänä. Persoonallisuuden kehityksen kannalta on välttämätöntä, että lapsi rakentaa ja sitten toimii tietyn mallin mukaan leikissä. Jotta ohjatussa toiminnassa saadaan aikaan oppimista ja opetusta, tulee aikuisen ja lapsen suhde olla eri tavalla vastavuoroinen kuin leikissä. Esiopetuksessakin tapahtuvassa ohjatussa toiminnassa aikuinen pyrkii tuottamaan monenlaisia ja mielenkiintoisia tehtäviä, auttamaan lapsia niissä ja samalla havainnoimaan ja arvioimaan heidän osaamistaan. (Hakkarainen 2002: 31.) Lummelahti (1995) kirjoittaa esiopetusikäisistä lapsista ja heidän yksilöllisistä tiedoistaan ja taidoistaan. Leikissä tapahtuva

kanssakäyminen muiden kanssa on oiva tilaisuus aikuiselle havainnoida lapsen käyttäytymistä ja suhtautumista muihin, ympäröivään maailmaan ja omaan itseensä. Havainnoinnin avulla olisi tarkoitus rakentaa käsitys lapsen emotionaalisesta ja sosiaalisesta kehityksestä. Havainnoinnin kautta saamia tietoja voidaan hyödyntää esiopetusta suunniteltaessa ja yksilöllisiä ratkaisuja haettaessa. (Lummelahti 1995: 101.) Esiopetussuunnitelmassakin mainitut asiat innostavasta oppimisympäristöstä, jossa on tilaa sekä aikaa leikille ja omille ideoille nousivat esiin lasten vastauksista. Esiopetuksessa tulisi panostaa lasten keskinäiseen sekä lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen. (Opetushallitus 2010: 10.)

Lasten vastauksista kävi selvästi esille se, että he pitävät päiväkodissa kivoimpana asiana leikkiä ja leikkikavereita. Vastauksissa mainittiin sekä vapaa leikki että leikki yleensä. Haapaniemi-Maula (1996) kirjoittaa, että vapaa leikki on päivän kohokohta esiopetuksessa. Esiopetuksessa lapset oppivat paljon uusia asioita, mutta se ei saa kuitenkaan estää lasta elämästä esiopetusikäisen leikkimaailmaa. Aikuisen tulisikin kunnioittaa tällaista vapaata leikkiä. (Haapaniemi-Maula 1996: 71.) Myös ruoka mainittiin kivoimmaksi asiaksi päiväkodissa. Vastauksista käy ilmi, että kivat asiat päiväkodissa ovat lasten mielestä tavallisia asioita.

8 Pohdinta

Pohdimme tässä luvussa vielä syvemmin saamiamme tuloksia ja tekemiämme johtopäätöksiä, työmme onnistumista, ja aiheemme ajankohtaisuutta. Pyrimme olemaan kriittisiä ja tuomaan esiin kehitysideoita liittyen työhömmе, leikkiin ja esiopetukseen.

Olisimme voineet paneutua paremmin leikkiin ja esittää yksityiskohtaisempia kysymyksiä siitä. Jotta olisimme saaneet kattavamman aineiston leikkiin liittyen, meidän olisi kannattanut kysyä lapsilta leikin eri kategorioista ja syventyä niihin enemmän. Tällöin olisimme saaneet lapsilta tietoa, millaiseksi lapset kokevat erilaiset leikit ja miten ne esiintyvät esiopetuksessa. Lapset luultavimmin suosivat eri leikeissä erilaisia määriä leikkijöitä, joten olisimme voineet tarkentaa siihen liittyvää kysymystämme. Kysymyksemme leikkijäporukasta oli siis hieman epäselvä, mutta kyseisessä roolileikissä kuusi leikkijää oli ollut lasten mielestä kuitenkin hyvä määrä. Keskityimme vahvasti roolileikkiin, koska olimme valokuvanneet kyseisen kategorian leikkiä. Koska tavoitteenamme oli saada lapsilta tietoa ensin niin, että he katsovat kuvia ja kertovat niistä vapaasti, rajautui aiheemme tiiviimmin roolileikkiin. Pohdimme tuloksia analysoidessamme, että olisimme voineet kysyä tarkemmin myös leikkineuvotteluista ja roolien jaoista lasten kesken. Olisimme olleet kiinnostuneita jaetaanko roolit useasti arpomalla ja tasapuolisesti vai leikin sujuvuutta ajatellen. Huomasimme kaikilla lapsilla olleen selvä rooli mielessään, jonka haluaa. Vastausten perusteella jokainen lapsi saikin haluamansa roolin.

Lasten erilaisella valinnalla olisi toki ollut myös vaikutusta työhömmе. Olisimme voineet haastatella useampaa lasta tai valita lapset sattumanvaraisemmin eri leikeistä. Olisimme myös voineet kuvata päivän aikana useampaa leikkitilannetta ja valita kaikista tilanteista lapsia. Näin aineistoa olisi ollut enemmän, mutta sen analysointi olisi ollut haastavampaa. Tällöin monet tekijät kuten eri tilanne, kaverit, ympäristö ja leikki olisivat vaikuttaneet lasten vastauksiin ja tehneet analysistamme mutkikkaamman. Olisimme voineet toki vertailla enemmän lasten vastauksia ja tehdä pidemmälle vietyjä johtopäätöksiä. Myös parihaastattelu oli tietoinen valintamme, jolla on vaikutusta tuloksiin. Yksilöhaastattelu tai ryhmähaastattelu olisi tuottanut luultavimmin tietoa, jota emme saaneet parihaastattelulla ja toisinpäin. Olisimme voineet myös valita haastatteluparit toisin tai haastatella useammalla tavalla samoja lapsia.

Olisi mielestämme tärkeää kehittää päiväkodin arkea niin, etteivät lapset kokisi aikuista kiireiseksi tietokoneella tai puhelimesta olijaksi. Leikin mahdollistamisen lisäksi pi-

dämme lasten vastauksiakin tukien tärkeänä, että aikuinen osallistuisi leikkiin silloin kun lapset pyytävät. Aikuisen osallistuminen myös laajentaa ja rikastuttaa leikkiä, jolloin lapset alkavat itse kehittää monimuotoisempia leikkejä (Kalliala 2012: 209). Aikuisen roolia tarkastellessamme tärkeäksi asiaksi nousi läsnäolon taito. Aikuinen saattaa olla usein kiireinen ja hänellä on myös töitä, joita täytyy tehdä tietokoneella. Pohdimme, että kun aikuinen on lapsen kanssa, tulisi hänen pyrkiä keskittymään lapseen täysivaltaisesti. Toimistotöille voisi varata oman aikansa, jolloin on mahdollista keskittyä vain niihin. Kalliala (2012) kirjoittaa, että vuorovaikutus henkilökunnan ja lapsen välillä on usein ystävällistä, mutta välineellistä sekä useimmiten ojentamista ja asioista muistuttamista. Hän huomauttaa, että luopuessaan läsnäolosta aikuinen vahvistaa ei laadukasta sekä ikävystyttävää ilmapiiriä. (Kalliala 2012: 54.)

Pohdimme, ovatko ohjatut tuokiot, retket ja aikuisten suunnittelemat asiat niitä, joihin varhaiskasvatuksen resursseja tulee suunnata. Liian tarkkaan laaditut suunnitelmat saattavat vähentää lapsen kohtaamista ja heidän kuulemistaan. Jos aikuinen on laatinut itselleen selvät tavoitteet ja määritellyt jo tavan niiden saavuttamiseksi, ei lapselle jää varaa luovuuteen tai yksilöllisiin ratkaisuihin. Koemme, että aikuisen läsnäolo ja leikille annettu aika ovat niitä, joilla lasten kasvua tuetaan parhaiten myös varhaiskasvatuksessa. Uskomme, jos aikuisella on aikaa huomioida lasta ja tutustua häneen, lapsi vapautuu helpommin ja uskaltaa toteuttaa itseään. Mahdolliseen tuen tarpeeseenkin pystytään vastaamaan paremmin, kun todella tunnetaan lapsi.

Esiopetus on haastavaa, sillä esiopetussuunnitelmassa mainitut sisältöalueet tulisi kuitenkin toteuttaa ja lasten tulisi saavuttaa tiedollisesti ja taidollisesti valmius koulun aloittamiseen. Esiopetussuunnitelmassa (2010) sanotaan lapsikeskeisyyden tarkoittavan esiopetuksen osalta ohjaavaa kasvatusta. Tällaisessa kasvatuksessa rajojen laittaminen ja lapseen kohdistuvat realistiset odotukset ja vaatimukset ovat tärkeitä. (Opetushallitus 2010: 10.) Esiopetus on siirtymä päivähoiton ja koulun välillä. Se luo omat haasteensa aikuisen roolille, mutta myös leikille annettavalle ajalle. Aineistostamme nousi esiopetusikäisten lasten halu leikkiä. Esiopetusikäiset lapset selvästi arvostavat leikkiä ja kokevat sen tärkeäksi osaksi päiväänsä. Haasteeksi nousee se, miten pystymme tarjoamaan esiopetuksessakin leikille ajan ja paikan. Hakkarainen (2002) pohtii kouluvalmiuksia ja elinikäisen oppimisen käsitettä. Hän korostaa, että esiopetuksessa tulisi painottaa yleisiä valmiuksia ja juuri elinikäistä oppimista. Ei voida ajatella esiopetuksen vaikuttavan vain koulun ensimmäiseen luokkaan, vaan sen vaikutus on kauaskantoisempi. (Hakkarainen 2002: 66.)

Mielestämme aikuisen rooli lasten leikissä on tärkeä aihe ja se herättikin meissä paljon ajatuksia. Työn edetessä käsityksemme aikuisen merkityksestä lasten leikissä vahvistui. Pohdimme, että aikuisen rooliin olisi ollut mielenkiintoista syventyä tarkemmin, mutta nyt se on vain yhtenä osana työssämme. Opinnäytetyömme aiheen selkeän rajaamisen vuoksi emme lähteneet tarkastelemaan aikuisen roolia enää laajemmin.

Aiheen ajankohtaisuus tulee myös esille julkisessa keskustelussa. Vuodelta 1973 oleva laki lasten päivähoidosta on uudistumassa. Päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirtyivät opetus- ja kulttuuriministeriöön vuoden 2013 alussa (Sosiaali- ja terveysministeriö 22.2.2013). Opetus- ja kulttuuriministeriö on esittänyt kuusivuotiaiden esiopetuksen muutettavaksi koko ikäryhmää velvoittavaksi. Esiopetus tulisi olemaan siis osa oppivelvollisuutta. (Kinos - Palonen 2013.) Eläkkeellä oleva varhaiskasvatuksen lehtori Raija Lautela kirjoitti Helsingin Sanomissa mielipidekirjoituksen *Leikissä harjaantuvat koulussa tarpeelliset taidot* (2013). Kirjoitus sai vastauksia ja herätti keskustelua. Lautela kirjoittaa uusista esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista, joita valmistellaan opetushallituksessa. Esiopetussuunnitelma tulee olemaan lähellä perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Leikki tulee näyttäytymään tärkeänä työtapana, jolloin se saatetaan nähdä vain välineenä oppimiselle ja lasten vapaa leikki kärsii. Lautela nostaa esiin tärkeinä asioina mielikuvituksen, lapselle ominaisen liikunnan ja omaehtoisen leikin, joita tänä päivänä muun muassa teknologia uhkaa. (Helsingin Sanomat mielipidekirjoitus 9.10.2013.)

Toivomme varhaiskasvatuksen ammattilaisten puhuvan leikin puolesta ja levittävän tietoa sen merkityksestä lapsen kehitykselle. Haluamme myös kannustaa aikuisia kulemaan lapsia useammin ja toimimaan yhdessä lasten kanssa.

Lähteet

Aho, Sirkku – Laine, Kaarina 1997. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaalisen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Bergström, Matti 1996. Aivofysiologinen näkökulma leikkiin ja esiopetukseen. Teoksessa Jantunen, Timo – Rönneberg, Paula (toim). 1996: Anna Lapsen leikkiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 55-64.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Kirjapaino Gummerus Oy.

Haapaniemi-Maula, Ritva 1996. Lapsuus on leikin asia. Teoksessa Jantunen, Timo – Rönneberg, Paula (toim). 1996: Anna Lapsen leikkiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 67-73.

Hakkarainen, Pentti 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Juva: Bookwell Oy.

Helsingin Sanomat mielipidekirjoitus 9.10.2013. Verkkodokumentti. Saatavilla sähköisenä:

><http://www.hs.fi/paivanlehti/mielipide/Leikiss%C3%A4+harjaantuvat+koulussa+tarpeelliset+taidot/a1381207506609?src=haku&ref=arkisto%2F><Luettu 13.10.2013.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Härkönen, Ulla - Karhu, Raisa - Konkka, Jyrki - Mikkola, Tuula - Roivas, Marianne 2011. Hyvinvointi ja toimintakyky – yksikön opinnäytetyöohje. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Metropolian Digipaino.

Jantunen, Timo 1996. Esiopetuksen lapsilähtöisyys. Teoksessa Jantunen, Timo – Rönneberg, Paula (toim). 1996: Anna Lapsen leikkiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 11-12.

Kahri, Mari 2003. (toim.) Lapsen arki on leikkiä 2. 3-6-vuotiaat leikin maailmassa. Kauhava: Kauhavan kirjapaino.

Kalliala, Marjatta 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Tallinna Raamatutrukikoda.

Karlsson, Liisa 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: WS Bookwell Oy.

Karlsson, Liisa 2005. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: WS Bookwell Oy.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell Oy.

Kinos, Jarmo - Palonen, Tuire 2013. Selvityksen esiopetuksen velvoittavuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:5. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutuspolitiikan osasto.

Saatavilla sähköisenä:

> <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/tr05.pdf?lang=fi>< Luettu 15.10.2013.

Kyrönlampi-Kylmänen, Taina 2007. Arki lapsen kokemana - Eksistentiaalifenomenologinen haastattelututkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Lahti, Anu - Jaarva, Stiina 2012. ”Kavereitten kans on kivointa”: lasten näkemyksiä hyvästä päiväkodista. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Laki lasten päivähoitosta 36/1973.

Saatavilla sähköisenä: ><http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>< Luettu 20.8.2013.

Lastentalo Mukulax Käsityöläiskadun Esiopetussuunnitelma. Saatavilla sähköisenä: ><http://www.mukulax.fi/esiopetussuunnitelma.pdf>< Luettu 21.8.2013.

Lautela, Raija 2011. Esiopetuksen lähtökohtia. Teoksessa Jantunen, Timo - Lautela, Raija (toim.) 2011: Lapsilähtöinen esiopetus. Latvia: LivoniaPrint. 31-35.

Lindqvist, Gunilla 1996. Leikin mahdollisuudet. Koulutuksen tutkimuslaitos Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino

Lummelahti, Leena 1995. Lapsikeskeinen esiopetus. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Ojala, Lotta 2012. ”Leikiks mun kans?” Lasten sosiaalinen kehitys päiväkodissa tapahtuvan leikin kautta. Opinnäytetyö. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu.

Opetushallitus 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. Saatavilla sähköisenä: >http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf< Luettu 21.8.2013.

Pajunen, Marjukka 2013. Aikuisen rooli päiväkodin ulkoleikkitoiminnassa. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Perusopetuslaki 628/1998. Saatavilla sähköisenä: ><http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perusopetuslaki>< Luettu 20.8.2013.

Salmivalli, Christina 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WS Bookwell Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö 22.2.2013. Saatavilla sähköisenä:

>http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/paivahoito< Luettu 10.10.

Syrjälä, Leena – Ahonen, Sirkka – Syrjäläinen, Eija – Saari, Seppo 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjapaino West Point Oy.

Vehkalahti, Reetta – Urho, Tuomas 2013. Leikki on totta! Näkökulmia vapaan leikin tukemiseen. Helsinki: Lasten keskus.

Lupalomake vanhemmille

Hei,

Olemme tekemässä opinnäytetyötä opiskelukaverini kanssa liittyen lasten leikkiin ja leikkikavereihin päiväkodissa. Haluamme opinnäytetyössämme tutkia, miten lapsi kokee leikin ja leikkikaverit päiväkodissa ja mitkä asiat näihin lasten mielestä vaikuttavat. Haluamme tarkastella aihetta lapsen näkökulmasta ja tuoda lapsen omat ajatukset kuuluviin. Tarvitsemmekin Teiltä vanhemmilta luvan lapsenne valokuvaukseen ja haastatteluun.

Valokuvaamme lasten leikkitilannetta, jonka jälkeen katsomme yhdessä lasten kanssa kuvia ja lapset saavat kertoa mitä niissä tapahtuu. Lasten henkilöllisyydet pysyvät salassa koko prosessin ajan eikä lapsia pysty tunnistamaan valmiista opinnäytetyöstämme. Olemme sitoutuneet noudattamaan salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta.

Mikäli Teille herää kysymyksiä liittyen opinnäytetyöhöemme, ottakaa meihin yhteyttä!

Ystävällisin terveisin

Jenna Helin

jenna.helin@metropolia.fi

Enni-Lotta Hietava

enni-lotta.hietava@metropolia.fi

Lapsen nimi: _____

Lapseni saa osallistua _____

Lapseni ei saa osallistua _____

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys _____

Haastattelurunko

Mitä tässä kuvassa tapahtuu?

Mikä leikki tämä oli?

Oliko tämä leikki kiva?

Halusitteko te tänään leikkiä tätä kauppa-leikkiä?

Millainen on yleensä kiva leikki?

Oliko tässä leikissä tarpeeksi leikkikavereita?

Onko kivempi leikkiä isommassa vai pienemmässä porukassa?

Millainen on hyvä leikkikaveri?

Saitteko te tässä leikissä itse päättää roolit?

Tuliko leikissä jotain riitoja tai erimielisyyksiä?

Miten erimielisyydet selvitetään, jos sellaisia tulee?

Miksi aikuinen joutuu joskus puuttumaan leikkiin?

Miltä se teistä tuntuu, jos aikuinen puuttuu?

Tarvitaanko aikuista joskus?

Onko kivaa, jos aikuinen tulee mukaan leikkiin?

Tuleeko aikuinen usein mukaan leikkiin?

Tuleeko aikuinen silloin kun häntä pyydetään?

Mitä aikuinen silloin tekee, jos hän ei tule mukaan?

Minkälainen leikkikaveri ei ole kiva?

Mikä on kivointa päiväkodissa?